

Uddrag af bogen

The LORD gave the WORD

**Et studie i bibelteksternes
historie**

**af
Malcolm H. Watts**

På dansk ved Flemming Boysen

”Gud taledede alle disse Ord og sagde:” (2 Mos. 20, 1).

Bibelen er Guds uendelige Ord. Det blev givet af Gud til mennesket, for at det måtte være det absolutte, suveræne, autoritative, ufejlbarlige og uforanderlige grundlag for tro og praksis.

I denne artikel skal vi spore Bibelens historie, fra dengang Moses modtog Ordet, til det blev nedskrevet omkring 1491 f.Kr. og se på, hvordan det er blevet bevaret uforandret i sin *grundtekst* frem til den dag i dag.

Og opfordringen lyder:

”Se efter i Herrens Bog og læs: Ej fattes en eneste af dem, ej savner den ene den anden. Thi Herrens Mund, den bød, Hans Ånd har samlet dem sammen;” (Es. 34, 16).

Det Gamle Testamente

Størstedelen af Det Gamle Testamente blev skrevet på hebraisk, nogle steder kaldet ”Kanna’ans Tungemål” (Es. 19, 18) eller ”Jødernes Sprog” (Es. 36, 11). Hebraisk stammer fra Abraham og patriarkerne, som tilnavn for ”dem der krydsede over”, dvs. over floden Eufrat fra byen Ur i Kaldæa, hvor Abraham og hans forfædre kom fra.

Aramæisk er et andet af de semitiske sprog, man talte i hele Mesopotamien, beslægtet med hebraisk, som de nordiske sprog er beslægtede med hinanden. Flere seriøse forskere mener, at det gamle hebraiske sprog går helt tilbage til tiden før Abraham, ja, i virkeligheden helt tilbage til hans forfader Sem, dengang der kun var ét sprog i før-babylonisk tid (1 Mos. 11, 1). Med andre ord man mener, det var menneskets oprindelige sprog.

Det første sprog

Der er gode grunde til denne antagelse.

- For det første, på hebraisk udtrykker navnene på dyrene meget nøje deres natur og karakteristik, mere end på noget andet af de antikke sprog. Dette stemmer overens med, at Adam, straks efter skabelsen, gav dyrene navne ved at observere deres væsen og specificke arter.
- For det andet, navne som Adam, Eva og Kain havde også speciel betydning på hebraisk, som det fremgår af Det Gamle Testaments første kapitler (1 Mos. 2, 23; 3, 20; 4, 1).
- For det tredje, navnene på de førstnævnte nationer, der stadig er i brug, ser også ud til at have hebraisk oprindelse, nedstammende fra sønner og sønnesønner til Sem, Kam og Jafet; fx assyrerne fra Assur, elamitterne fra Elam, aramæerne fra Aram og mange flere, nævnt i de første kapitler i 1 Mos.

Som argument kan man godt antage, at hebraisk i virkeligheden var det første sprog talt og hørt i denne verden; men hvordan og hvorledes det end forholder sig, er det et udisputeret faktum, at praktisk talt hele Det Gamle Testamente er skrevet på hebraisk. De eneste undtagelser er *aramæisk*, et nært beslægtet, semitisk sprog, også nedstammende fra Sem. Senere, under bortførelsen til Babylon (ca. 586 f.Kr.), blev aramæisk det dominerende sprog. Men selv før den tid talte og forstod israelitterne aramæisk. I Es. 36, 11 siger de til de assyriske sendebude, der står uden for Jerusalems porte under belejringen omkring 713 f.Kr. og ca. 127 år før bortførelsen: "Tal dog aramæisk, ... det forstår vi godt."

To dele af Ezra (4, 8; 6, 18; 7, 12; 12, 26) er skrevet på aramæisk som det officielle sprog i det persiske imperium, et vers i Jer. (10, 11), hvor der er et citat fra et aramæisk ordsprog, og en ret stor del af Dan. (2, 4 til 7, 28), hvor aramæisk er i brug, antagelig fordi det blev skrevet i Babylon, og hele afsnittet handler om de omkringliggende lande.

Skrivemateriale

Hvad var så de antikke Skrifter skrevet på? Oprindeligt var Det Gamle Testaments Skrifter sandsynligvis skrevet på papyrus. Disse var forarbejdede af sivrør, som voksede langs Nilens bredder. Rørene blev skåret i strimler og placerede i rette vinkler, række efter række, hvorefter de blev høstet, presset og formet til en primitiv form for papir. Vi ved, at papyrus blev brugt i Egypten for årtusinder siden, med sikkerhed på Moses' tid, og det er antageligt derfor, de første dokumenter af 1 Mos. blev skrevet på dette materiale.

Abraham og patriarkerne, ja, Jakob, den sidste der afsluttede sit liv efter 17 år i Egypten på Josefs' tid, har sikkert gjort optegnelser over deres slægtstavle og hændelser, som genfortælles af Moses i 1 og 2 Mos.. Måske har de brugt samme materiale, Abraham var jo også i Egypten, da der opstod hungersnød i Kana'ans land (1 Mos. 12, 10). Han har også gjort optegnelser vedrørende de "forskrifter, bud, anordninger og love", som blev ham givet (1 Mos. 26, 5). Hvis han ikke skrev på papyrus, har han anvendt dyreskind, der også blev brugt omkring 2000 f.Kr. – altså før og omkring Abrahams' tidsalder. Skind blev faktisk foretrukket, fordi det holdt længere, viste sig ikke at være så skørt og derfor bevarede teksten tydeligere.

Åbenbaring

Vi ved, at Gud er Skaberen og derfor større end skabelsen. Skriften siger: "Har du loddet Bunden i Gud og nået den Almægtiges Grænse?" (Job. 11, 7). Svaret er, som ventet, selvfølgelig, nej! Vi kan ikke, med al vor begrænsede viden, opdage den uendelige Gud. Betyder det, at vi ikke har noget håb om at lære ham at kende? Gud Ske Lov betyder det ikke det. Selvom vi ikke ved hjælp af den mest intense udforskning kan forske eller famle os frem til ham ("så sandt han ikke er fjern fra én eneste af os" (Ap. 17, 24), så er han i stand til at give sig til kende over for os. Som kilden til al sandhed kan han belære os om sit eget fuldkomne væsen. Som salmisten siger: "... i dit Lys skuer vi Lys!" (Sl. 36, 10). Dette bringer os helt naturligt til læren om Åbenbaringen.

Der er to slags åbenbaringer. For det første er der den almene, eller synlige, åbenbaring. Denne kommer fra tingene uden for os selv, fra verden omkring os. I skaberværket og dets forsyrg viser Gud noget af sin guddom og fuldkommenhed.

”Thi hans usynlige Væsen, både hans evige Kraft og hans Guddommelighed, har kunnet ses fra Verdens Skabelse af, idet det forstås af hans Gerninger, så de er uden Undskyldning.” (Rom. 1, 20; Sl. 19, 1; Ap. 14, 27).

”for at de skulle søge Gud, om de dog kunne famle sig frem til ham og finde ham, så sandt han ikke er langt fra en eneste af os;” (Ap. 17, 27).

Denne almene åbenbaring er også åbenbar i vort indre. Skabt i Guds billede har vi en medfødt, naturlig Gudsbevidsthed og udødelighedsfølelse til at kende forskel på godt og ondt. Vi er, som Paulus siger,

”...Hedninger, som ikke har Loven, men af Naturen gør, hvad Loven kræver, så er de, uden at have Loven, sig selv en Lov;”. (Rom. 2, 14).

”de viser jo, at den Gerning, som Loven kræver, står skrevet i deres Hjerter, idet deres Samvittighed vidner derom, og Tankerne indbyrdes anklager eller også forsvarer hverandre”. (Rom. 2, 15).

En sådan åbenbaring siges at være almen, ikke kun fordi den er alment forekommende over hele jorden, men også fordi den kun omhandler generelle ting. Den siger ikke noget om de åndelige ting, såsom *Forsoning med Gud* eller *Frelsen ved deres synders forladelse, takket være vor Guds inderlige barmhjertighed*, (Luk. 1, 77-78).

For det andet er der dem, der sker ved Guds åbenbaring: ”Men Herren åbenbarede sig for Abram og sagde til ham: ...”(1 Mos. 12, 7). Eller da Herrens engel åbenbarede sig for Moses i den brændende tornebusk (2 Mos. 3, 2). Disse åbenbaringer kom til udvalgte mænd gennem syner, drømme og byrder. Som Gud selv sagde: ”..”Hør, hvad jeg siger: Når der ellers er en Profet blandt Eder, giver jeg mig til kende for ham i Syner eller taler med ham i Drømme.” (4 Mos. 12, 6).

Byrder var tunge budskaber, der tyngede både hjerte og sind. Det var ofte budskaber, som menneskene ikke ville høre, de var for byrdefulde. Man spurgte: ”Når dette Folk eller en Profet eller Præst spørger dig: ”Hvad er Herrens Byrde?” skal du svare: ”Byrden er I, men jeg kaster Eder af”, lyder det fra HERREN.” (Jer. 23, 33). Altså formaning eller advarsel.

Gennem generel og åndelig åbenbaring, der kulminerede i ”Jesu Kristi Åbenbaring, som Gud gav ham for at vise sine Tjenere, hvad der skal ske i en Hast. Og han sendte bud ved sin Engel og gav det til kende i Billeder for sin tjener Johannes, som her vidner om Guds Ord og Jesu Kristi Vidnesbyrd - alt, hvad han selv har set.” (Åb. 1, 1-2). Gud har i sin Nåde givet sig til kende for os ved sit Ord og vist os Vejen til Sandheden og Livet (Joh. 14, 6).

En-to – i én lære

Der er en ikke tve-, men éntydig lære, vi nu behøver at overveje; på engelsk hedder det *inspiration*, som egentlig betyder at *indånde*, såvel som *expiration* betyder at udånde. Daniel formaner den babyloniske konge Belsazzar i det kendte skriftsted om "Skriften på Væggen": "... men den Gud, som holder din Livsånde i sin Hånd ..." (Dan. 5, 23), det er indåndingen, som holder os fysisk i live. Det, som opmærksomheden hér skal henledes på, er *åndelig inspiration, modtaget af åndelige mennesker*. "Thi aldrig er nogen Profeti fremgået af et Menneskes Vilje, men drevet af Helligånden udtalte Mennesker, hvad de fik fra Gud." (2 Pet. 1, 21). "Ethvert Skrift, som er indblæst (inspireret) af Gud, er også gavnlig til at belære, ..." (2 Tim. 3, 16).

Inspirerede Skrifter er Guds Ord, talt og samlet i Herrens Bog: "Se efter i Herrens Bog og læs: Ej fattes en eneste af dem, ej savner den ene den anden. Thi Herrens Mund, den bød, Hans Ånd har samlet dem sammen;" (Es. 34, 16).

Det skrevne Ord

Det første eksempel på en sådan optegnelse findes i 2 Mos. 17, 14, hvor Herren, lige efter krigen med amalakitterne, siger til Moses: "Optegn dette i en Bog, for at det kan mindes ..." og igen i 2 Mos. 24, 4 læser vi: "Da skrev Moses alle Herrens Ord op; ..." og endnu engang i 2 Mos 34, 27: "Og Herren sagde til Moses: "Skriv disse Ord op, ...", og sådan kunne vi fortsætte. Der er mange andre steder, som viser, at Moses skrev mere, meget mere, også hele Pentateuken, dvs. de første fem Bøger i Bibelen. (5 Mos, 31, 9; 24-26; 4 Mos. 33, 1-2).

Originalteksterne

De inspirerede originaltekster, eller "autografer" som de litterært kaldes, blev omsorgsfuldt opbevaret. Moses' skriftruller blev fx overgivet til de levitiske præster af Arons slægt, der lagde dem nær ved Helligdommens Ark. Vi læser i 5 Mos. 31, 24-26: "Da Moses var færdig med at nedskrive denne Lovs Ord fra Ende til anden i en Bog, bød han Levitterne, der bar Herrens Pagts Ark: "Tag denne Lovbog og læg den ved Siden af Herren Eders Guds Pagts Ark, for at den der kan være Vidne imod dig;" ..." (Også Jos. 1, 8; 1 Kong. 2, 3; Neh. 8, 1).

Efter Moses kom Josua, forfatteren af bogen med samme navn; og henimod slutningen af sit liv, ifølge Jos. 24, 26, udarbejdede han, på nøjagtig samme måde som Moses havde gjort, et tillæg til Moses' Skrifter, således at de blev tilføjet i Guds Lovbog.

Det varede ikke længe, før der blev endnu flere tilføjelser, denne gang af Samuel, 1 Sam. 10, 25: "... og han optegnede den i en Bog, som han lagde hen for Herrens Åsyn. ..."

Templet

Da tabernaklet og åbenbaringsteltet blev udskiftet med templet, blev disse kostbare originaler eller autografer overført til den mere permanente helligdom. Antagelig hentydes der til dem i 2 Kong 22, 8, hvor ypperstepræsten Hilkija siger til statsskriveren Sjafan: ” ... Jeg har fundet Lovbogen i Herrens Hus!” Det er omkring 641 f.Kr., ca. 55 år før bortførelsen til Babylon. Nogle forskere antager, at denne ”Lovbog” var Moses oprindelige bog, gemt af præsterne under den onde Manasses’ og Amons’ regeringer og først nu opdaget og bragt til kongens opmærksomhed. I 2 Krøn. 34, 14 kaldes den ”... Bogen med Herrens Lov, som var givet ved Moses;”. En mere litterær beskrivelse kunne måske være ”Herrens Lovbog, håndskrevet af Moses”.

Arkens betydning

Den engelske historiker, Dr. W.H. Green, pointerer, at opbevarelse af Lovbøgerne på en hellig plads også blev brugt af alle antikkens øvrige folkeslag. Han hentyder til det faktum, at romerne, grækerne, fønikerne, babylonierne og egypterne opbevarede deres hellige skrifter nidkært i deres templer, og disse, som fx De Sibyllinske Bøger i det antikke Rom, blev kun betroet specielle udvalgte præster. De var i brug i syv århundreder f.Kr. og helt frem til 363 e.Kr., selvom Rom ”officielt” var overgået til den katolske kristendom ved religionsfrihedens indførelse 313 e.Kr. og 1. Vatikankoncil i Nikæa 325 e.Kr. Roms biskop Damasus 1. fratog 378 e.Kr. pontifex maximus-embedet fra den unge kejser Gratian eller snarere overtalte ham til at frasige sig embedet som uværdigt for en kristen kejser for så gradvis at genindføre pontifikatet i pavedømmet under pave Leo 1. den Store 445 e.Kr. – 67 år senere. De Sibyllinske Bøger forsvandt i St. Peter-basilikaens gemmer, hvor de sikkert findes den dag i dag.

Vidnesbyrdets Ark

Men der var flere betydningsfulde grunde til, at Moses’ Lovbøger, og de tilkommende, profetiske Skrifter, blev lagt netop på Arkens bestemte sted.

Arken var indviet af Gud selv, og Skrifterne, som blev placerede ved siden af Arken, var forbundet med deres ophav, såvel som ”Vidnesbyrdets to Tavler, stentavler, der var beskrevet med Guds Finger” (2 Mos. 31, 18).

Den almægtige Gud er den egentlige forfatter til både Tavlerne og de Profetiske Bøger, selve Arken var en efterligning af dens himmelske forbillede, som det blev vist Moses, 2 Mos. 25, 40: ”Se til, at du udfører det efter det Forbillede, som vises dig på Bjerget.”

”Og han blev der hos Herren fyrretyve Dage og fyrretyve Nætter uden at spise eller drikke; og han skrev Pagtsordene, de ti Ord, på Tavlerne. Da Moses steg ned fra Sinai Bjerg med Vidnesbyrdets to Tavler i Hånden, vidste han ikke, at hans Ansigts Hud var kommet til at stråle, ved at han taledede med Ham.” (2 Mos. 34, 28-29).

For israelitterne var Vidnesbyrdets Ark Guds Trone (2 Mos 25, 22; Sl. 80, 1.). Det faktum, at disse Skrifter var placerede i Arken, mindede om, at de var af guddommelig herkomst. De Hellige Skrifter repræsenterer en enorm autoritet. De kræver, som genparten i enhver pagt, overholdelse ved tro på deres Love og ubetinget opfyldelse af lydighed i denne eds svorne pagt: "Da gik Moses hen og kaldte Folkets Ældste sammen og forelagde dem alle disse Ord, som Herren havde pålagt ham. Og hele Folket svarede, alle som én: "Alt, hvad Herren har sagt, vil vi gøre!" Da bragte Moses Herren Folkets Svar." (2 Mos. 19, 7-8).

Enhver menneskesjæl må bøje sig. "Han satte et Vidnesbyrd i Jakob, i Israel gav han en Lov, idet han bød vore Fædre at lade deres Børn det vide," (Sl. 78, 5).

Ydermere, eftersom disse Skrifter blev placerede tæt på Vidnesbyrdets Ark i templet, blev de adskilt fra alle almindelige bøger. De var "helliget Herren, Israels Gud". Som der står skrevet: "Herrens Ord er rene Ord, det pure, syvfold lutrede Sølv." (Sl. 12, 7). De inspirerede Skrifter skulle altid blive agtet som "De hellige Skrifter" (2 Tim. 3, 15).

Arken havde også Nådestolen, hvorpå offerblodet blev strøget (2 Mos. 25, 21), og Bøgerne blev placerede ved siden af, måske for at markere, at de forklarede læren om forsoning og dermed viste den eneste måde at nærme sig Herren, som der står i 2 Mos, 25, 22: "Der vil jeg mødes med dig, og fra Sonedækket, fra Pladsen mellem de to Keruber på Vidnesbyrdets Ark, vil jeg meddele dig alle de Bud, jeg har at give dig til Israelitterne."

Jesus forklarer det i Luk. 24, 45-47: "Da åbnede han deres Sind, så de forstod Skrifterne. Og han sagde til dem: "Således står der skrevet, at Kristus skal lide og opstå fra de døde på den tredje Dag, og at der i Hans Navn skal prædikes Omvendelse til Syndernes Forladelse for alle Folkeslagene og begyndes fra Jerusalem."

En sidste overvejelse: Skrifterne skulle være under kerubernes vinger, et tegn på at være himmelsk bevogtede og beskyttede. Selvom det ofte benægtes i vore dage, så er læren om "bevaringen af Skrifterne", fra deres tilblivelse for omkring 3.500 år siden, en grundsætning, der både skal tros og frimodigt erklæres. Det Gamle Testamente på hebraisk, bevaret slægt efter slægt, er Guds inspirerede grundtekst fra tidernes begyndelse og for alle kommende generationer, ved Guds forsyn bevaret gennem alle tidsaldre – og derfor autentisk. (The Westminster Confession of Faith, Chap. 1, Sect. 8). Vor Herre Kristus Jesus siger selv: "Thi sandelig siger jeg Eder: før Himmelen og Jorden forgår, skal end ikke det mindste Bogstav eller en Tøddel af Loven forgå – før det er sket alt sammen." (Matt. 5, 18; Sl. 119, 152; Es. 40, 8).

Én bog

Gud fortsatte med at indblæse sit Ord i gudfrygtige mænd, indtil det blev en omfattende samling af Bøger (1 Krøn. 20, 20; 2 Krøn. 9, 29; 12, 15; Es. 30, 8; Jer. 36, 1-2). De tidligste Skrifter af Moses dateres til omkring 1450 f.Kr., hvorimod Malakias' Skrifter dateres til omkring 400 f.Kr. Så fra Abraham til Moses var der ca. 450 år af mundtlig overlevering og derefter omkring 1.450 år til Kristus. Gud talte, og profeterne skrev ned: Og Gud talte til

Esajas og sagde: "Gå nu hen og skriv det på en Tavle i deres Påsyn og optegn det i en Bog, at det i kommende Tider kan stå som Vidnesbyrd evindeligt." (Es. 30, 8) – omkring 710 år f.Kr. Disse Skrifter blev nedskrevne, fejlfri i ord og mening. De blev skrevet og samlet i en bog kaldet "Herrens Bog" (Es. 34, 16).

Kopier

Den første gang, kopiering nævnes, er i forbindelse med De Ti Bud, der oprindeligt blev skrevet på stentavler med Guds Finger (se tidligere omtale). Disse to første tavler brød Moses i vrede, og Jehova befalede ham at hugge to nye tavler, og Gud skrev på dem de selv samme Ord. Det var dér, Gud gav forordningen om kopiering: "Og han skrev på Tavlerne det samme, som var skrevet første gang, ..." (5 Mos. 10, 4). Og vi har solidt grundlag for at tro, at denne forordning blev håndhævet med kraft. Da Jeremias' skriftlige budskab blev ødelagt af kong Jojakim, fik han af Gud befaling om at lave en kopi, eksakt magen til den første: "Tag dig en anden Bogrulle og optegn i den alle de Ord, som stod i den første Bogrulle, den, kong Jojakim af Juda brændte." (Jer. 36, 28). Således omskrev Baruk, Jeremias' skriver, under profeten Jeremias' diktat alle de ord, han havde skrevet én gang (Jer. 36, 4). Den efterfølgende bogrulle var derfor en eksakt kopi af den første, selvom Baruk i dette tilfælde tilføjede: "... Og flere lignende Ord lagdes til." (Jer. 36, 32).

Så man lavede kopier, ikke kun af De Ti Bud, men også af andre dele af Skrifterne. En kopi af 5 Mos., eller måske af alle fem Mosebøger, skulle gives hver af Israels konger i hænde: "Når han så har sat sig på Tronen, skal han skaffe sig en Afskrift af denne Lov hos Levitpræsterne; og han skal have den hos sig og læse i den alle sine Levedage, at han kan lære at frygte Herren sin Gud, så han tager vare på alle denne Lovs Ord og på disse Anordninger og holder dem," (5 Mos. 17, 18-19; 2 Krøn. 23, 11). Originalerne, autograferne, var selvfølgelig i levitpræsternes forvaring. Og når det sagdes, "Han skal lave ham en afskrift", mentes der ikke altid, at han selv skulle gøre det, men "lade en lave", dvs. lade nogen udføre dét, som var ham pålagt. I 1 Sam. 1, 3; 1 Kong. 8, 62; Joh. 19, 19 siges bestemte mænd at gøre en handling, men i egentlig forstand lod de andre udføre denne på deres vegne.

For at kunne udføre deres hverv må dommerne have haft tilgang til egne kopier af Moselovene (2 Krøn. 19, 10), og i særdeleshed præsterne der af levitterne blev udsendt for at undervise i Judæas' byer (2 Krøn. 17, 7-9). Ved senere lejligheder betones det særligt: "De havde Herrens Lovbog med sig og underviste i Judæa, ..." (v. 9). Vi skal altså ikke forstå det sådan, at det kun var tilgængeligt for specielle udvalgte. Der er skriftsteder, som taler for, at troende i almindelighed havde tilgang til Bibelens Bøger (Sl. 1, 4; 119).

Skrivernes arbejde

Originalerne kaldes, som vi har set, autografer. Afskrifter, eller kopier, er kendt som apografer. Det er klart, at stor omhyggelighed blev udvist ved kopiering af Skrifterne. I begyndelsen var det levitpræsterne, der var ansvarlige for dette arbejde (5 Mos. 17, 18), men senere blev det skriverne (på hebraisk *sopherim* af *saphar* = *skrive*), som fik dette hverv, be-

skrevet med profeten Jeremias' sprog: "Hvor kan I sige: "Vi er vise, og hos os er Herrens Lov!" Nej, de skriftkloges Løgnegriffel virked i Løgnens Tjeneste." (Jer. 8, 8). Dette altså imod hensigten, som det også fremgår af Det Nye Testamente, når de skriftkloge valgte at tjene "en anden Herre", Løgnens Fader (Matt. 23; Joh. 8, 44). Derfor, hér er formaning på plads for den, som læser disse linier i Ap. 17, 11: "Jøderne dér var mere retsindige end de i Tessalonika, de tog imod Ordet med al god Vilje og granskede daglig Skrifterne, om dette forholdt sig således." Tænk, hvis alle gjorde det samme, så ville ikke så mange, som nu, fare vild, thi som Menneskesønnen sagde: "I farer vild, fordi I hverken kender Skrifterne eller Guds Kraft." (Matt. 22, 29).

Men tilbage til Det Gamle Testamente, til de *kaldede, seriøse skrivere*, de koncentrerede sig i tiden til at udføre afskrifter, og således blev en mand som Ezra kaldt "den Skriftlærde" (Ezra 7, 11): "Dette er en Afskrift af den Skrivelse, Kong Artaxerxes medgav Præsten Ezra den Skriftlærde, den Skriftlærde kender af Bøgerne med Herrens Bud og Anordninger til Israel:"

Forståeligt nok blev efterspørgslen på kopier af Skrifterne meget stor. De skriftlærde slog sig derfor sammen i "familier" eller "lav" og kombinerede deres anstrengelser for at sikre de bedste resultater (1 Krøn. 2, 55). Deres ekspertise på dette område, sammenholdt med deres gudfrygtige agtelse for de Hellige Skrifter, betød, at kopier blev udført med virkelig "high fidelity" – en tro kopi i bedste gengivelse. Og dette skærpedes yderligere af det faktum, at kun kopier fra disse skriftlærdes lav forlod man sig på.

Som hele hensigten med dette Skrift er det også hér værd at notere og påvise, hvor de mest tilforladelige skriftkopier findes. Det er en kendt sag, at jøderne lige fra begyndelsen tog bedre vare på deres Hellige Skrifter end noget andet folk i den antikke verden. Men det skyldes, som Paulus udtrykker det, også: "Hvad Fortrin har da Jøden, eller hvad gavn gør Omskærelsen? Meget i alle Måder; først og fremmest det, at de jo har fået Guds Ord betroet." (Rom. 3, 1); altså hele Det Gamle Testamente frem til Kristus, eller rettere sagt til Johannes Døberen.

Thi Loven og profeterne havde deres tid, til Johannes kom; fra da af forkyndtes Evangeliet om Guds Rige, og alle og enhver søger at storme ind i det. "Men snarere skal Himmel og Jord forgå end en Tøddel af Loven falde bort." (Luk. 16, 17).

PS! Dette gjaldt alle teksterne i Det Gamle Testamente, og derfor findes de den dag i dag i hele deres udstrækning i uforkortede, troværdige og sandfærdige kopier af originalteksterne.

En sådan nøjagtighed blev opnået, at de skriftlærdes kopier blev citerede som værende det *virkelige Guds Ord* og derfor af guddommelig autoritet. I 1 Kong. 2, 3 befaler kong David sin søn Salomo: "Og hold Herren din Guds Forskrifter, så du vandrer på Hans Veje og holder Hans Anordninger, Bud, Bestemmelser og Vidnesbyrd, således som skrevet står i Mose Lov, for at du må have Lykken med dig i alt, hvad du gør, og i alt hvad du tager dig for,". En så omhyggelig omsorg blev varetaget for afskrifterne, altså kopierne, at deres autoritet modsvarede originalteksterne, de var afskrevet fra. Det var det samme Guds Ord og skulle citeres som sådan.

Tab af originalteksterne

Jerusalem faldt til babylonierne i 586 f.Kr. Byen led forfærdelige ødelæggelser, og det store tempel, som kong Salomo byggede, blev totalt jævnet med jorden (2 Krøn. 36, 17-19). Selvom det ikke af historikerne nævnes, er det så godt som sikkert, at originalteksterne blev ødelagte, selvom alle karrene i Guds Hus og skattene blev bragt til Babylon. Men, selvom 1 og 2 Makk. ikke regnes med som kanoniske, altså ikke tillægges samme autoritet og således ikke er opført blandt fortegnelsen over de Hellige Skrifter, er det værd at lægge mærke til teksten i 2 Makk. 2, 1-2: "Man finder i Optegnelserne, at det var Profeten Jeremias, der, som før fortalt, bød de bortførte tage noget af Ilden, og at Profeten tillige, idet han overgav Loven til de bortførte, pålagde dem ikke at glemme Herrens Befalinger ...ff., 4-7. Der stod endvidere i Skriftet, at Profeten ifølge en Åbenbaring, han havde fået, bød, at Tabernaklet og Arken skulle bæres efter ham, og at han derpå drog ud til det Bjerg, fra hvis Top Moses så ud over det af Gud forjættede Land. Da Jeremias kom derhen, fandt han en rummelig Hule; i denne lod han Tabernaklet, Arken og Røgelsesalteret bringe ind og spærrede derefter Indgangen. Nogle af dem, der havde været med ham, gik senere derhen for at mærke sig Vejen; men de kunne ikke finde den; og da Jeremias fik det at vide, dadlede han dem og sagde: "Stedet skal være ukendt, indtil Gud igen samler sit Folk og viser sig nådig imod det;"

Vi ved, dette ikke er gået i opfyldelse endnu, men i Åb. 11, 19 findes i hvert fald originalerne, af hvilke Moses lavede de jordiske kopier (2 Mos. 25, 9; 4 Mos. 8, 4).

Men som sagt dette gjaldt originalerne. På den tid havde man et stort antal kopier, og nogle af disse tog man med i fangenskab i Babylon. Vi finder også citater fra Daniel, hvad der må have været en kopi af Mose Lov (Dan. 9, 11). Også han nævner Jeremias' profetier, en kopi som også han må have været i besiddelse af (Dan. 9, 2).

Omkring 537 f.Kr. begyndte jøderne at vende tilbage fra Babylon, og vi ved, at Ezra genoprettede gudstjenesten i Jerusalem, "*som foreskrevet i Moses' Bog.*" (Ezra 6, 18). Dette viser, at de stadigvæk havde kopier af Skrifterne, og at de var i stand til at bruge dem ved indvielsen af Det Andet Tempel. Ifølge Neh. 8, 1: "samledes hele Folket fuldtalligt på den åbne Plads foran Vandporten og bad Ezra den Skriftlærde om at hente Bogen med Mose Lov, som Herren havde pålagt Israel." Dette var også en kopi, og dog blev den udtrykkeligt beskrevet som *Mose Lov*. Vi konkluderer fra sådanne skriftsteder, at Gud med nidkærhed havde bevaret sit Ord. "... thi jeg Herren din Gud er en nidkær Gud, ... i tusind Led ..." (2 Mos. 20, 5-6).

Der var kun 3 x 14 slægtled fra Abraham til Kristus, i to årtusinder før Abraham endnu færre og fra Kristus til den dag i dag ikke meget mere end 3 x 14 slægtled sammenlagt, måske under 100 slægtled alt i alt. Så der er endnu 900 slægtled tilbage af de 1.000, som blev nævnt for omkring 3.500 år siden, hvilket går langt ind i Evigheden.

Den Store Synagoge

Selvom de historiske optegnelser slutter brat efter hjemkomsten fra eksilet i Babylon omkring 515 f.Kr., med Neh. omkring 80 år senere (434 f.Kr.), ser man dog, at en gruppe af skriftlærde og vise mænd er etablerede (Ezra 7, 6; 7,11; 7, 22; Neh. 8, 4; 8, 7; 8, 13). Jødisk, historisk tradition oplyser os om, at allerede Ezra lagde grunden til Den Store Synagoge med det formål at omorganisere landet under medernes og persernes herredømme. Dette råd, for det var, hvad det i virkeligheden var, bestod af 120 medlemmer, og senere kom det til at indbefatte profeterne Haggai, Zakarias og Malakias omkring 397 f.Kr..

Kun de ovennævnte Makkabæerbøger beskriver den historiske periode fra omkring 160 f.Kr., stadig under græsk overherredømme fra Alexander 3. den Stores død 323 f.Kr., til en periode med selvstændighed efter Makkabæerkrigens sejr over syrerkongen Antiochos 4. Epifanes ca. 164 f.Kr., dernæst 80 års selvstændighed under hasmonæernes selvbestaltede præstekongedømme indtil romernes magtovertagelse 63 f.Kr. Vil man ikke tage Makkabæerbøgerne i betragtning, beskriver den jødiske historieforfatter Josefus perioden efter Ezra og Nehemias, som afsluttes omkring 434 f.Kr., mest detaljeret.

Den Store Synagoges mænd samlede alle kopier sammen af den Hellige Skrift, alt hvad de kunne finde. Disse blev udsat for daglig, minutiøs granskning og sammenligning. Mange mindre fejl, uhensigtsmæssigt opstået, blev nu rettede. Disse fejl kunne bestå i udelukkelse af et bogstav, et ord eller måske en hel linje. At disse fejl havde indsneget sig i nogle manuskripter er i og for sig ikke overraskende, når man husker på, at der er mindst otte par hebraiske bogstaver, som er næsten ens, ja, på grænsen til at være identiske. Selv de mest samvittighedsfulde skrivere var ikke helt fri for at lave mindre fejl. Imidlertid blev også deres kopier udsat for samme granskning, og hvis nogle fejl viste sig at være for graverende, blev de begravede i en *genizah*, et helligt sted ind til den jødiske synagoge. Som følge af Den Store Synagoges arbejde ser det ud, som om Det Andet Tempel blev forsynet med tekster, meget lig de senere tekster vi kalder "*The Received Hebrew Text*".

På tiden for Kristi fødsel fandtes mange pålidelige afskrifter. Jesus selv henviste konstant til den Hellige Skrift. Han læste højt af denne i synagogerne (Luk. 4, 16). Han citerede den i sin offentlige forkyndelse (Matt. 19, 3; 21, 16; 21, 42), og han opfordrede sine tilhørere til at læse den selv (Joh. 5, 39). Der er ingen tvivl om, at han anså de eksisterende afskrifter som det virkelige Guds Ord. Selvom han irettesatte de farisæiske tolkninger og udtryk, satte han aldrig nogensinde spørgsmålstegn ved eller kritiserede ægtheden af den hebraiske tekst. Han sagde derfor: "Der står skrevet: ..." (Matt. 4, 4; 4, 7; 4, 10) og atter "... (og Skriften kan ikke omstødes)," (Joh. 10, 35). Det samme gælder selvfølgelig også apostlene (Ap. 1, 16; 4, 25; 28, 25; Hebr. 1, 1; 6, 7 osv.).

Man kan diskutere, om det *beviser for meget*, for da Septuaginta (LXX, den græske oversættelse af Det Gamle Testamente udført af de græsktalende jøder i Alexandria, Egypten omkring 250 f.Kr.), også konstant bliver citeret i Det Græske Nye Testamente og hele tiden er hævet over enhver form for tvivl, kunne man så ikke på samme præmisser betragte det som en bekræftelse på, at Septuaginta er en af Gud indblæst og akkurat oversættelse af den hebraiske originaltekst?

Bestemt nej!

Der er en alvorlig skavank ved et sådant ræsonnement. Sandheden er, at der er flere steder i Det Nye Testamente, hvor Septuaginta-oversættelsen, med fuldt overlæg, ser ud til at være blevet afvist (fx Matt. 2, 15, hvor LXX siger, "Ud af Egypten kaldte jeg hans Børn", hvor teksten lyder, "... fra Egypten kaldte jeg min Søn." (Hos. 11, 1). LXX skriver, "Jeg er nærværende som i Skønhedens Årstid på Bjergene, som Fodtrinene af den, som bringer glade Tidender om Fred, som den der bringer godt Nyt" (antagelig citeret fra Es. 52, 7), hvor Det Nye Testaments originale tekst siger, "... Hvor liflige er Fodtrin af dem, som bringer Glædesbud." (Rom 10, 15).

Dr. Roger Nicole konkluderer i sin bog *Revelation and the Bible*: "Brugen af at citere LXX beviser ikke, at Det Nye Testaments forfattere betragtede denne oversættelse som i sig selv inspirerende ... Og dog, deres villighed til at bruge LXX, på trods af dens gentagne mangler, lærer os en vigtig overvejelse, at det budskab, som var Guds hensigt, "kan blive overbragt, selv gennem en oversættelse, og dets appel kan formidles gennem en mangelfuld oversættelse, for så vidt at den er i overensstemmelse med originalen."

For at vende tilbage til vort udgangspunkt: Den anerkendelse, som blev givet af vor Herre, Jesus Kristus og hans apostle i det 1. århundredes hebraiske grundtekst, bekræfter, at den var både akkurat og autoriseret.

De berømte masoretere

Som vi har set, oprejste Gud skriftlærde, de hebraiske toraskrivere. Disse udførte en bemærkelsesværdig, ren tekst. Kaldet gik i arv, og dets udøvere fik navnet masoretere, hvilket på hebraisk betyder *tradition*. De var ud af familier af jødiske skriftlærde og tekstskrivere, der med tiden åbnede akademier; et i Tiberias ved Genesaretsøen og et andet i Babylon, Mesopotamien. Ingen ved nøjagtigt, hvornår masoreterne først opstod. Nogle mener, de kan spores tilbage til det 1. århundrede e.Kr., altså efter Jerusalems ødelæggelse 70 e.Kr.. Andre mener længere frem til det 4. århundrede e.Kr. Den jødiske historieforfatter, Werner Keller, beskriver de babyloniske talmudakademier, der blomstrede frem allerede omkring 219 e.Kr., hvor en højskole i Sura blev grundlagt med 1.200 elever og stadig omkring 500 e.Kr. var hovedsæde for de jødiske stammer i Arabien.

Efter 70 e.Kr. blev jøderne spredt både inden- og udenfor landene i det romerske kejserdømme. Masoreterne vidste, at disse adskilte jøder, og deres efterfølgende generationer, ville få brug for afskrifter af den Hellige Skrift, og de stolede på, at noget kunne gøres for at sikre bevarelsen af den rene, hebraiske tekst. Med dette mål for øje indsamlede de vigtige oplysninger om tekstkopiering og nedlagde detaljerede regler for dens overholdelse.

De forsynede den hebraiske konsonants tekst med vokaler og accenter efter en ganske bestemt overlevering af det hebraiske sprogs struktur og grammatik. Særligt akademiet i Tiberias fastlagde dennes endelige udformning. Så omhyggelige var de i deres studier, at de talte vers, ord og bogstaver i hele Det Gamle Testamente, markerede at aleph, det hebrai-

ske alfabets første bogstav, forekommer 43.377 gange, beth 38.218 gange, gimel 29.537 gange osv.

De skriftlærde måtte følge strenge talmudregler, der indbefattede følgende: Kun skind fra bibelsk set rene dyr blev brugt; hvert skind skulle indeholde samme antal kolonner; der måtte ikke være mindre end 48 og ikke mere end 60 linjer; sort blæk blev forarbejdet efter en bestemt recept; intet bogstav eller ord måtte skrives efter hukommelsen; hvis så meget som et bogstav manglede, var forkert placeret eller berørte et andet bogstav, skulle hele arket destrueres; tre fejl på én side betød, at hele manuskriptet blev forkastet, og en fornyet afskrift skulle udføres inden for 30 dage, ellers blev hele manuskriptet afvist. Et manuskript, der kunne overleve en sådan proces, kunne knapt være andet end forbavsende nøjagtigt..

En masoretisk tekst

Masoreternes formål var at bevare Det Gamle Testamente fra enhver form for forandringer; dette blev sikret ved at opbygge en samling af detaljerede notater (massora). Jøderne kaldte deres fuldførte arbejde "*Lovens indhegning*". Som resultat af deres møje besidder vi den dag i dag den traditionelle tekst, helt intakt, som standardtekst.

Den tekst, hvorfra vor autoriserede oversættelse blev oversat fra, kaldes Ben Chayyim-teksten (efter Jacob Ben Chayyim, som forlæggeren lod trykke i 1525), og den er identisk med Ben Ahser-teksten (fra det 10. århundrede ved byen Tiberias i Palæstina). Sammen med sine nærmeste familiemedlemmer grundlagde han en nøjagtig udgave af den masoretiske tekst. Dette er en tro og pålidelig tekst.

Gennem Guds forsyn er vi, med fuld overbevisning, i stand til at sige, at i den hebraiske, masoretiske tekst har vi en tekst, som er meget tæt på den hebraiske originaltekst.

En sammenfatning af Det Gamle Testaments oprindelse

Lad os sammenfatte, hvilke midler Gud brugte for at tilsikre bevarelse af det talte og skrevne Guds Ord.

For det første havde jøderne dyb ærbødighed for de Hellige Skrifter. En jøde vil bogstaveligt talt ryste ind for det Skrevne Ord. Ifølge Philo og Josefus ville de udholde enhver form for lidelser, ja, selv døden, snarere end at forandre en tøddel af de Hellige Skrifter. Gud brugte deres ærbødighed for Skriften ved, at "de jo først og fremmest har fået Guds Ord betroet" (Rom. 3, 2) og derved har forhindret, at Skriften blev forfalsket og forvansket.

For det andet var der udtrykkelige forbud i Skrifterne, som i 5 Mos. 4, 2: "I må hverken lægge noget til eller trække noget fra, hvad jeg byder Eder ..." Disse befalinger blev udstedt med guddommelig autoritet, indgydende reel frygt i menneskers hjerter.

For det tredje blev disse Skriftruller lagt i det Allerhelligste Tabernakel, der fandtes ikke noget mere helligt sted på jorden, de blev lagt uden for uvedkommendes rækkevidde.

For det fjerde sikrede og bevarede de skriftkloge og masoreterne den rene tekst. De var kendte lærde ved navn, opøvede i den Guddommelige Lov og ansete som tolkere af den Hellige Skrift.

For det femte havde profeterne overopsyn. Igennem Det Gamle Testaments tidsperioder udøvede profeterne en enestående kaldelse, og de var mere end vel i stand til at overvåge arbejdet med afskrifterne. En hvilken som helst fejl i renskrivningen ville hurtigt være blevet afsløret af dem.

For det sjette gentog jøderne hele tiden deres Skrifter, som det tydeligt vises i 5 Mos. 6, 7: "og du skal indprente dine Børn dem og tale om dem, både når du sidder i dit Hus, og når du vandrer på Vejen, både når du lægger dig, og når du står op;" Disse gentagelser skabte en så stor fortrolighed med teksterne, at hvis så meget som et ord var blevet forandret, ville det umiddelbart blive opdaget – og uden tvivl under voldsomme protester.

For det syvende bekræftede Jesus Kristus og hans apostle Skrifterne, som de blev modtaget i deres samtid. Den standardtekst, de brugte, er den selvsamme, som vi bruger i dag. Deres citering af den, uden tøven, som værende Guds Ord, er en uimodsigelig bekræftelse på dens autoritet og pålidelighed.

Disse og andre begrundelser leder os til at tro, at Gud mirakuløst har bevaret Det Gamle Testaments tekst. Når Det Gamle Testamente bliver læst, ud fra den masoretiske tekst, kan vi forlade os på, at vi læser og "hører" Guds Ord, som sker ved "højtlesning". Hvor interessant det end må være, er det ikke let for os bare at acceptere ejendommelige oversættelser fra Dødehavsteksterne, fra den latinske version eller fra andre kilder.

Gud har bevaret sit Ord. Dette betyder ikke, at miraklet er blevet gentaget gennem historien, hver gang en skriftklog eller rabbiner har arbejdet med den en gang modtagne tekst. Vi går ud fra, at "autograferne" for længst er forsvundet, eller er taget bort og gemt, som vi læste i 2 Mak. 2, 4. Vi formoder, at små fejl er krøbet ind i de afskrifter, der er tilgængelige i dag. Derfor er det så meget mere nødvendigt med kritisk tekstgranskning. Læren om "Guddommeligt forsyns bevarelse" kræver omhyggelig definition. Hvad mener vi helt nøjagtigt med det? Her vil jeg citere professor John H. Skilton: "Gud, som gav os den Hellige Skrift, som lader alt ske efter sin vilje, har vist en bemærkelsesværdig omhu for sit Ord, har bevaret det gennem alle tidsaldre i en essentiel renhed og har gjort det i stand til at udføre det hverv, han gav det." (Es. 55, 11).

Den hebraiske tekst blev oprindelig givet til Moses og profeterne; den blev trofast afskrevet af de skriftlærde, standardiseret af Ezra og senere af medlemmerne af Den Store Synagoge, bekræftet af vor Herre Jesus Kristus og hans apostle og udgivet med omhyggelig omsorg af masoreterne. Ortodoksi kræver, at vi frimodigt bestyrker vor tro på Det Gamle Testamente, som det er oversat fra den hebraiske, masoretiske tekst.

Det Nye Testamente

Inden vi kommer ind på de græske grundtekster, bør vi være opmærksomme på det historiske forspil fra Jesu Kristi korsfæstelse, død og opstandelse på den tredje dag, ca. 31 e.Kr., og til den første pinse.

”Gud taledede alle disse Ord og sagde:” (2 Mos, 20).

Det Nye Testaments første sprog

Vi har set, at Det Gamle Testaments første og eneste sprog var hebraisk, undtaget nogle få sætninger skrevet på aramæisk. På Det Nye Testaments tidsalder er det historiske billede mere broget. Efter hjemkomsten fra de 70 års fangenskab i Babylon var Israel ikke længere et selvstændigt rige. Det var under forvaltning, først af Kyros, som var dets befrier, siden af medernes og persernes konger, i ca. 200 år, hvis hovedsprog var aramæisk. Selv under den hellenistiske periode (332-141 f.Kr.), også næsten 200 år, var aramæisk det semitiske hovedsprog i hele Mesopotamien, selvom græsk med tiden blev det dominerende i den vestlige halvdel af det græske storrige. Da jøderne vandt en kortvarig frihed over den forhadte konge af Syrien, Antiochos 4. Epifanes, og blev selvstændige i næsten 80 år (ca. 143-163 f.Kr.), var aramæisk stadig hovedsproget. Da romerne vandt herredømmet over hele det tredelte, græske rige, kom Palæstina, eller Philistine som de kaldte det, for tredje og sidste gang nu under romersk forvaltning.

Sprogligt set gjorde det ikke den store forskel. Romerne lærte græsk, som det kulturelle sprog, og talte romersk (latin) som administrationssprog. Jøderne i Palæstina havde stadig hebraisk som skrivesprog og talte aramæisk til hverdag. Landet var således tresproget, hvilket vi får en særdeles alvorlig bekræftelse på i Det Nye Testamente: ”Pilatus havde også affattet en Indskrift og sat den på Korset; der stod: *Jesus fra Nazaret, Jødernes Konge.*” Denne Indskrift læste nu mange af Jøderne; thi det Sted, hvor Jesus blev korsfæstet, lå nær ved Byen, og den var skrevet på hebraisk, latin og græsk.” (Joh. 19, 19-20; Luk. 23, 38).

Jesus og apostlene talte aramæisk til hverdag, men citerede Skriften fra den hebraiske grundtekst. Når Maria, Jesu moder, citerer Hannas’ Lovsang, og Zakarias profeterer i templet (Luk. 1, 46, 67), er det på det hebraiske sprog. Da Paulus, som var græsktalende, romersk statsborger, kaldes til omvendelse, forklarer han selv: ”... et Lys fra Himmelen klarede end Solens Glans omstrålede mig og mine rejsefæller. Og da vi alle faldt til Jorden, hørte jeg en Røst, som sagde til mig på hebraisk: ”Saul, Saul! hvorfor forfølger du mig? ...” Jeg spurgte: ”Hvem er du Herre?” Og Herren svarede: ”Jeg er Jesus, som du forfølger.”” (Ap. 26, 13-15).

Det er først med Jesu missionsbefaling, ”Gå derfor hen og gør alle Folkeslagene til mine Diciple, ...” (Matt. 28, 19), og den første pinsedag, at Evangeliet om Guds Rige skal forkyndes i en sprogmanfoldighed ud over alle grænser. ”Og de blev alle fyldt med Helligånd, og de begyndte at tale i andre Tungemål, efter hvad Ånden indgav dem at forkynde.”

(Ap. 2, 4). ”Da nu den lyd kom, strømmede Mængden sammen og blev forvirret, fordi de hver især hørte dem tale på deres eget Sprog. Og de var ude af sig selv af forundring og sagde: ”Se, er de, der taler, ikke alle sammen Galilæere? Hvor kan vi så høre dem tale, hver på vort eget Modersmål,” (Ap. 2, 6-8). (Over femten geografiske steder og sprog opremses, spredt over hele Romerriget og Mesopotamien).

Vi skal prøve at følge den sproglige overgang fra Det Gamle Testaments hebraiske grundtekst, som den dag i dag er udgangspunkt for oversættelse til den autoriserede engelske King James Version og mange andre sprog, til Det Nye Testaments grundtekst. Hvad det er, er der traditionelt delte meninger om. Fra den første adspredelse af de kristne mod øst Mesopotamien, Persien, Indien, ja, endnu længere og i hele Romerriget efter Jerusalems ødelæggelse 70 e.Kr. taltes aramæisk. Hele Det Nye Testamente, undtagen Johannes’ Åbenbaring, blev ikke blot mundtligt forkyndt, men også skrevet ned og dannede grundlag for den aramæiske bibel, der fik navnet Peshitta (den Sande Tekst). I seks århundreder, frem til muhamedanernes erobring af Mesopotamien, var Peshittaen den eneste bibel i Østen. Da det arabiske alfabet indførtes, blev Peshittaen skrevet med aramæisk/syrisk tekst. Indtil det 16. århundrede, i endnu 1.000 år, var Peshittaen den eneste bibel, de kristne havde i det Fjerne Østen. Først med jesuitternes ankomst indførtes Bibelen på et ”fremmed sprog”.

Peshittaen er stadig i brug i de syriske/ortodokse kirker, og den er oversat til engelsk. Den er meget tæt på den engelske King James Version.

Men vi skal følge overgangen fra hebraisk i Det Gamle Testamente til græsk i Det Nye Testamente. ”Og alle de Troende af jødisk Herkomst, som var kommet derhen sammen med Peter, blev ude af sig selv af undren over, at Helligåndens Gave var blevet udgydt også over Hedningerne; thi de hørte dem tale i Tunger og prise Gud.” (Ap. 10, 45-46). Videre i Ap. 11, 20: ”Dog var der iblandt dem nogle Mænd fra Kypern og Kyrene, som kom til Antiokia, og de talte også til Grækerne, idet de forkyndte Evangeliet om Herren Jesus Kristus.” Der var altså både hebraisktalende og græsktalende jødekristne (Ap. 6, 1). Da en stor Mængde af de gudfrygtige Grækere, og ikke så få af de fornemme Kvinder, sluttede sig til Paulus og Silas, vakte det Jødernes skinsyge, og de forlod Jødedommen og lod sig døbe.

Skal vi gå ud fra, at jøderne fik ORDET i Det Gamle Testamente betroet, er der tilsvarende åndelig bekræftelse på, at det græske sprog og de græske menigheder i Romerriget var de mest modtagelige for Evangeliet. Både Peters’ og Paulus’ Breve var hovedsagelig skrevet til græske menigheder. Allerbedst ser vi det i Johannes’ Åbenbaring, der ikke i egentlig forstand er Johannes’ Åbenbaring, men Jesu Kristi Åbenbaring ”... og gav det til kende i Billeder for sin Tjener Johannes,” (Åb. 1, 1). Og han får besked på at skrive til ”de syv Menigheder” - alle græske - (et kunne jo have været til Rom, men det var det ikke). I brevet til menigheden i Filadelfia siger Jesus: ”...thi vel er din Kraft kun liden, men du har holdt fast ved mit Ord og ikke fornægtet mit Navn.” (Åb. 3, 8).

Det sande kristne budskab i skrift

Pilatus skrev måske Det Nye Testamentes allerførste ord uden selv at vide, hvilken egentlig betydning der lå i dem: ”*Jesus fra Nazaret, Jødernes Konge.*” (Joh. 19, 19); ordene på korset skrevet på tre sprog = hebraisk, græsk og latin. Disse tre sprog er den dag i dag ”de tre klassiske sprog”, selvom det latinske i bibelsammenhæng kommer ind som nummer tre, da den latinske Vulgata, der kom til omkring 380 e.Kr., blev oversat fra græsk. Men latin blev i 1.000 år Romerkirkens ”hemmelige sprog” - kun for lærde - og messen foregik ligeledes på latin. Latin blev hovedsproget på alle læreanstalter i Europa og ligeledes i lægeverdenen, hvor latin har været brugt frem til den dag i dag - hemmelighedsfuldt; det har givet anledning til mundheldet ”LØGN OG LATIN”.

De første, græske tekster blev skrevet på et specielt forarbejdet materiale, papyrus (en papiragtig substans lavet af harpiks fra papyrusplantens marv) og senere på pergament (fint, hvidt skind af huder fra dyr - kaldet velin, hvis det var af særlig fin kvalitet, fx kalveskind). I den ydre form lignede dokumenterne skriftruller hvis det var papyrus, og bøger hvis pergament eller velin var anvendt. Det tekniske navn, der senere anvendtes, er kodekser.

Man skrev med penne af plantestængler eller fjer, og blæk var højst sandsynligt sort og kulbaseret, bl.a. med gummi. Senere, i det 5. århundrede, blev et rødt, metalagtigt blæk (forarbejdet fra ”gall apples”) taget i brug, men tilsyneladende kun til markering og understregning.

Der er naturligvis beskrivelser i Det Nye Testamente såsom: ”Skrive”, ”Papir (Papyrus) og Blæk” såvel som ”Bøger” og ”Pergament”. Se 2 Tim. 4, 13; 2 Kor 3, 3; 2 Joh. 12; 3 Joh. 13.

Et interessant spørgsmål trænger sig på: Hvad skete der med de første, originale håndskrifter?

De hellige, originale skrifter

Umiddelbart anerkendt af de første kristne som ”Påbud fra Herren” (1 Kor. 14, 37) blev disse breve læst af dem, til hvem de var skrevet, hvad enten det var enkeltpersoner eller menigheder. De blev sendt videre, således at så mange som muligt kunne få tilgang til apostlenes lære (1 Tess. 5, 27; Åb. 1, 3; Kol. 4, 16; 2 Pet. 3, 15-16). Desværre kunne disse originaler eller ”autografer” ikke bevares ret længe, dels fordi de blev slidt ved megen brug, der fik dem til at skille ad, dels fordi de blev udsat for hård medfart under forfølgelser.

Der kan muligvis være henvisninger til originalskrifterne i en afhandling fra omkring 200 e.Kr. Tertullian, en af de tidligere forfattere, skriver i bogen med titlen *Forskrifter mod vranglærere* i kapitel 36: ”Se hen til de apostoliske menigheder, i hvilke deres egne autentiske Skrifter bliver læst, Achaia er tæt på jer, (hvor) I har Korinth. Og eftersom I ikke er langt fra Makedonien, hvor I har Filippi; (og også) Tessalonika. Eftersom I er i stand til at tage jer over til Asien, der har I Efesos. Der er i tæt på Italien og Rom, hvorfra også breve

kommer i vore egne hænder, fra selveste apostlene.” (The Ante-Nicene Fathers, Tertullian, On Prescription against heretics).

Selvom nogle lærde afviser det, er det dog bekræftet af andre, at der henvises til de græske originaltekster. Det siges, at Tertullian opfordrer sine læsere til at besøge de steder, han nævner, hvor originalerne opbevares for således med egne øjne at se de Hellige Skrifter fra Det Nye Testamente.

Omhyggelige afskrifter

Hvordan det nu end forholdt sig, ville apostlenes egne Skrifter og Breve næsten med sikkerhed være ubrugelige og ulæselige i tiden efter 200 e.Kr. Alligevel havde Jesus, vor Herre, antydnet, at Skrifterne ville blive bevarede: ”Himmelen og Jorden skal forgå, men mine Ord skal ingenlunde forgå.” (Matt. 24, 35; 28, 30; Mark. 8, 38; 1 Pet. 1, 23-25). Deres bevarelse var selvfølgelig sikret ved hjælp af trofast og samvittighedsfuld afskrivning.

Allerede i apostolisk samtid fandtes afskrifter af Det Nye Testaments Bøger i menighederne såvel som i privat eje. Peter var i hvert fald fortrolig med Paulus’ Breve i Lilleasien (Galaterne, Efeserne og Kolossenserne) og lader os forstå, at han var kendt med ”alle Paulus’ Breve” (2 Pet. 3, 15-16). Han lod Kolossenser-menigheden forstå, at den ikke skulle betragte Paulus’ Brev til den som deres særlige ejendom, men en afskrift skulle (næsten med sikkerhed) oplæses i Laodikea-menigheden. Kolossenserne blev yderligere tilsagt: ”Og når dette Brev er læst op hos jer så sørg for, at det tillige bliver læst op i Laodikensernes Menighed, og at I også får Brevet fra Laodikea at læse.” (Kol. 4, 16) Igen antagelig en afskrift fra Laodikea. Inden længe var der en hel samling af disse Bøger. Kristne menigheder behøvede hele afsnit af højtlesning ved deres gudstjenester.

Dette er indirekte bekræftet af de apostoliske forfattere i det 2. århundrede. For kortheds skyld må vi nøjes med kun én af dem. Polykarp, en discipel af apostelen Johannes, citerer, i brevveksling med filipperne, uafsladeligt fra Evangelierne og Epistlerne og udtrykker sin tillid til, at filipperne selv er ”velbevandrede i de Hellige Skrifter”. På den tid (omkring 150-155 f.Kr.) drejede det sig afgjort om afskrifter, og hentydningerne taler for, at de cirkulerede i vidt omfang.

De første afskrifter udførtes af apostlene selv. Paulus anmodede, i romersk fængsel, om at få bragt ”... Bøgerne, især dem på Pergament.” (2 Tim. 4, 13). Det er også sandsynligt, at Johannes gjorde syv afskrifter af ”Johannes’ Åbenbaring” og sendte én til hver af de syv menigheder i Lilleasien (Åb. 1, 4-6; 2, 1; 2, 8; 2, 18; osv.).

Hvis apostlene ikke altid selv var ansvarlige for afskrifterne, ved vi, at de havde skrivehjælp, fx skrev en mand ved navn Tertius Paulus’ Brev til Romerne for Paulus (Rom. 16, 22), selvom Paulus som oftest selv underskrev dem: ”Hilsenen skriver jeg, Paulus, med egen Hånd. Dette er et Kendetegn i alle Breve fra mig; sådan er min Håndskrift.” (2 Tess. 3, 17). Og Peter skriver: ”Bistået af Silvanus, den trofaste Broder (thi det holder jeg ham for at være), har jeg nu i Korthed skrevet dette til jer for at formane jer og vidne om, at den

Nåde, I står i, er Guds sande Nåde!” (1 Pet. 5, 12). Når nu disse mænd blev betroet at skrive på apostlenes vegne, hvorfor skulle de så ikke også være betroede at sekundere ved nødvendige afskrifter.

”Skriftlærde”, oprindeligtigestillede med ”sekretærer” (Ez. 4, 8; Est. 3, 12; Jer. 8, 8), var blevet lovet de første kristne: ”... ”Så er da enhver Skriftklog, som er oplært for Himmeriget, ...” (Matt. 13, 52). Vi ser også, at Paulus havde sådanne medhjælpere, når han taler om ”Den lovkyndige Zenas og Apollos ...” (Tit. 3, 13).

Hvordan kan vi være overbeviste om, at disse dokumenter var ægte? Fordi de, som oven for nævnt, blev godkendt af apostlene selv og senere af menighedsforstandere og evangelister, som garanterede for deres ægthed. Dette var nødvendigt, da mange forfalskninger var i omløb, thi det var en lukrativ forretning at ”falde over” kopier, der var meget efterspurgt i de første århundreder.

MEN FØRST OG FREMMEST fordi Det Nye Testaments tilblivelse var omgærdet af den samme åndskraft: ”og derom taler vi ikke med Ord lærte af menneskelig Visdom, men med Ord, lærte af Ånden, idet vi tolker åndelige Ting for åndelige Mennesker.” (1 Kor. 2, 13). Også apostlene bekræftede indbyrdes hinandens Breve i samme kategori, som ”de øvrige Skrifter” (2 Pet. 3, 16).

FOR DET ANDET var Det Nye Testaments forfattere og kopister besjælede af samme nidkærhed for nøjagtig gengivelse, som Det Gamle Testaments skrivere.

FOR DET TREDJE var de også, som forvaltere af Guds Ord, advarede mod nogen som helst ulovlige forandringer af den Hellige Skrift (2 Kor. 2, 17; Åb. 22, 18-19).

FOR DET FJERDE indbød bevidstheden, om at apostlene og deres nærmeste efterfølgere stadigvæk var i live og aktive til deres sidste stund på jorden (Polykarps’ martyrdød 155 f.Kr. 86 år gammel og i fuld åndelig vigør), ikke til svækkelse i efterfølgelse, i hvert fald ikke i skrifthenseende.

FOR DET FEMTE og sidste, i begyndelsen var de skrivekaldede ”apostlenes og evangelisternes betroede og allernærmeste medarbejdere” - de skriftlærde budbringere. Det var deres ansvar at give Evangelierne videre til de nydannede menigheder og enkelte nye omvendte, som havde råd til det. Lukas indleder med en hilsen til den højædle Teofilus: ”så du kan lære at kende, hvor pålidelige de Ting er, hvorom du er blevet undervist.” (Luk. 1, 4). Det bør ihukommes, at disse mænd var besjælede med ÅNDELIGE GAVER og derfor vel rustede til at forvalte og bevare, hvad de selv havde modtaget: ”og hvad du hørte af mig i mange Vidners Nærværelse, skal du betro til pålidelige Mennesker, som vil være duelige til også at lære andre.” (2 Tim. 2, 2; 4, 5).

Desuden er der en åndelig faktor, som ikke må overses. I Guds Søns overvågen af sit eget vidnesbyrd lovede han: ”Men Talsmanden, Helligånden, som Faderen vil sende i mit Navn, Han skal lære jer alle Ting og minde jer om alt, hvad jeg har sagt jer.” (Joh. 14, 26). Dermed forsikrer han også os, som gennem deres Ord skulle komme til tro på ham (Joh. 17,

20), at det ville blive formidlet gennem alle generationer: "... Og se, jeg er med jer alle Dage indtil Verdens Ende." (Matt. 28, 20).

Afvigende tekster

På trods af alle menneskelige forholdsregler forekom der fejl i nogle afskrifter, og efterhånden som flere og flere kom i omløb, sneg der sig forskellige afvigende tekster indimellem. Disse er som regel opdelt i:

- 1) Uoverlagte afvigelser
- 2) Overlagte afvigelser.

De uoverlagte afvigelser indbefatter ord, der er stavet forkert, utydelige bogstaver, forandringer i rækkefølgen af ord, brug af synonymer eller verbalt ligestillede ord samt udelukkelse eller gentagelse af bogstaver, ord, linjer og endog hele afsnit. Langt de fleste uoverlagte afvigelser er forårsagede af fejltagelser som disse fra skrivers side.

Men så er der den anden kategori, de overlagte afvigelser, hvormed vi mener bevidste, utilladelige ændringer i den Hellige Skrift, som regel i en særlig teologisk eller doktrinsk interesse. Dionysios, en præst i Korinth, beklager i et brev, dateret omkring 168-170 e.Kr., det faktum, at hans egne breve var blevet rettede, og tilføjer: "Det er ikke mærkeligt, eftersom nogle har sat sig for utilbørligt at lave om på Herrens Skrifter." (Dominical Scriptura, Anno Domini = Herrens år).

En ukendt forfatter (af nogle antaget for at være Hippolytos, af andre Gajus) skriver omkring 230 e.Kr. et sted: "De (afvigerne) lagde frygtløst deres hænder på de Hellige Skrifter, sigende at de havde rettet dem." Hvem var disse mænd, som turde gøre dette?

Nogle er praktisk talt ukendte, såsom Asclepiades, Theodotus, Hermophilus og Apollonides, mens andre er velkendte, som fx de tidligere gnostikere (der forkyndte frelse gennem hemmelig kundskab): Basilides, Valentinus og selvfølgelig Markion, der kun anerkendte deres egne skamferede udgaver af Lukas-Evangeliet og ti af Paulus' Epistler. Tertullian skriver: "Markion bruger, udtrykkeligt og åbenlyst, kniven og ikke pennen, siden han har skåret så meget bort af Skrifterne, som passede hans eget emne."

Reproduktion af den autentiske, nytestamentlige tekst

Ortodokse lærere var fuldt bevidste om disse ondskabsfulde ændringer og afslørede dem både i deres undervisning og skrifter. Det resulterede i, at manuskripter, der regnedes for defekte, sædvanligvis ikke blev brugt i kopieringsøjemed. Kun de, hvor originalen trofast blev bevaret, blev standarddokumenter, hvorfra multikopier udførtes.

Har vi noget som helst bevis for, at dette også var tilfældet?

De første kristne forfattere gjorde bestemt krav på at være rustede til at evaluere de forskellige manuskripter og afgøre, hvilke der var de bedste og mest omhyggeligt udførte. Irenæus, fx, refererer i sit store arbejde *Mod vranglærere* til de mest afprøvede og ældste afskrifter.

De kriterier, der brugtes for at forsikre trofast tekstgengivelse, var følgende:

1. Den pågældende skribents identitet.

Hvis han var ulærd, men kristen, ville hans afskrift indeholde et antal skrivefejl. Hvis han, på den anden side, var kendt for at være en apostels discipel (som tidligere nævnte Polykarp var til Johannes) eller en professionel skriver, så ville man forvente en høj grad af nøjagtighed i gengivelsen.

2. Manuskriptet, hvorfra en afskrift skulle udføres.

I de første årtiender, ja, måske endda i de første århundreder, som Tertullian hævdede, kunne det have været de oprindelige Skrifter, "... indblæst af Gud, ..." (2 Tim. 3, 16), og det i sig selv ville være et åndeligt inspireret, oplyst Skrift. Nuvel, mange afskrifter, dvs. sådanne, som var bestemt til personlig brug og andagt, og som vi kalder "private", fandtes i stort antal. Men nogle var derimod "officielle" afskrifter, hvorfra de kristne forstandere og evangelister læste og prædikede i forsamlingerne samt ved offentlige lejligheder (disputter o.l.). De senere afprøvede Skrifter ville altid blive betragtet som mere pålidelige end førstnævnte. Yderligere afskrifter af disse ville blive vurderet med samme respekt.

3. Antallet af afskrifter fra et vist manuskript.

En afskrift af originalen, eller en af de sidste afskrifter af originalen, ville, i kraft af sin tydelige og derved let læselige tekst, være langt mere hensigtsmæssig end en afskrift af langt ældre dato, udsat for nedslidning og uddeling.

Som følge heraf regnedes den ældste afskrift ikke altid for den bedste, fordi det kunne være en kopi fra samme periode, hvorimod en senere kopi meget vel kunne være kopieret fra et meget tidligere manuskript nærmere originalen.

4. Stedet, hvor afskriften var blevet fundet.

Forsamlingerne, og senere hen kirkerne, blev i begyndelsen tilsynsførende for det rene Guds Ords bevarelse, både Det Gamle og Det Nye Testamente (som synagogerne var det og stadigvæk er, desværre kun for den del, de først fik betroet). Når en afskrift var blevet bevaret i kristne omgivelser, kunne man være rimelig sikker på, at den var blevet anerkendt som den sande og rette tekst.

5. Afskriftens generelle kvalitet.

Nogle kopier er iøjnefaldende fejlagtige. De er dårligt skrevet og fulde af fejl af den mest påtalelige karakter. De, der end har fremstillet dem, har enten været uvidende, ligegyldige eller måske begge dele. Disse ville hverken blive antaget som troværdige eller brugt som vidner om Det Nye Testaments autentiske tekst. De omhyggeligt nedskrevne kopier ville derimod indgyde tillid og som følge heraf også til sin tid blive grundigt og omhyggeligt kopierede.

6. Overensstemmelse med andre eksisterende afskrifter.

Det ville være en misforståelse at antage, at en skriftlærd, eller hans skriveassistent, kun havde én tekst foran sig. I de første to århundreder skete en hastig formering af afskrifter, så det ved sammenligning var muligt at spore mærkelige begreber ved gennemlæsninger for på den måde at forsikre sig om, hvad den inspirerede forfatter egentlig skrev. De første kristne var langt bedre stillet, end vi er. Når alt kommer til alt, så havde de tilgang til manuskripter, som for længst er forsvundet.

7. Det nærmeste og umiddelbart mest kendte kristencenter.

En afskrift, som var udført på afstand fra de steder, hvor apostlene og deres nærmeste efterfølgere havde virket, ville være den mest sandsynlige til at have været udsat for alvorlige forandringer eller ændringer; men en afskrift, udført i området ved de første kristne forsamlings virke, ville formodentligt også være det mest repræsentative for den rene teksts tradition.

Ortodokse lærere i det 1. og 2. århundrede havde måske ikke altid tilgang til de bedste manuskripter, men de giver udseende af at vide, hvordan de kunne identificere "de anerkendte og ældste håndskrifter". Enhver bestræbelse blev gjort for at udnytte den underliggende tekst med det resultat, at den overvejende majoritet af tidligere græske manuskripter var i essentiel overensstemmelse. Vi må derfor tro, at det, som kaldes MAJORITETSTEKSTEN, repræsenterede ORIGINALEN med imponerende akkurate- se.

De bevarede, græske skrifter.

Ifølge en nylig opgjort liste er det totale antal af skrifter, hele eller dele af Det Nye Testamente, 5.488 (Oxford University Press, 1992, p. 263). De er placerede i de sædvanlige kategorier:

1) Papyrusskrifterne.

Ifølge 1989-statistikker er 96 af disse katalogiserede. Næsten alle er kun fragmenter, selvom de oprindeligt ville have forekommet i kodeks eller i bogform. De er hovedsagelig fundet i Egypten, hvor klima og sand har bidraget til bevarelse af dem. Når forskere

refererer til disse fragmenter, bruges bogstavet "P", efterfulgt af et serienummer "P1, P2, P3 osv.

P52, det såkaldte Rylands-fragment, betragtes som det ældste. Det måler 2½ - 3½ tomme og indeholder nogle få vers af Johannes-Evangeliet (18, 31-33, 37-38). Det er dateret ca. 125 e.Kr.

Blandt de vigtigste er P45, P46 og P47, kendt som Chester Beatty Biblical papyrusser, (efter Sir Chester Beatty, der erhvervede dem i 1930-1931), indeholdende disse afsnit af Evangelierne, de Paulinske Epistler og Johannes' Åbenbaring.

En anden vigtig samling er Bodmer Library Collection, erhvervet af M. Martin Bodmer fra 1956 og fremover. Disse inkl. P66, sider og fragmenter fra en kodeks af Johannes-Evangeliet, skrevet omkring 200 e.Kr. og P72, en kopi fra det 3. århundrede, er derfor muligvis de tidligste, vi har af Epistlerne fra Peter og Juda.

2) Uncialer, skrifttype med kun store bogstaver.

Der findes 299 uncialmanuskripter. De er skrevet på pergament eller velin (kalveskind) i begyndelsen af det 4. århundrede og i kodeks eller bogform, alle kun med store bogstaver og uden tegnsætning. De tidligste er egentlig kendetegnede ved store bogstaver efterfulgt af serienumre, begyndende fra et nul (fx A-02). De efterfølgende har simpelt hen numre (fx 046).

Imellem dem, der opbevares på British Museum, er Codex Alexandrinus, A-02. Den blev kopieret i Egypten i den første halvdel af det 5. århundrede, og da den var komplet, indeholdt den hele den græske bibel sammen med én eller to apokryfiske værker. Den indeholder nu praktisk talt hele Det Gamle Testamente og det meste af Det Nye Testamente (udeladende Matt. 1, 1-25; Joh. 6, 50; 8, 52; 2 Kor. 4, 13; 12, 7). Patriarkerne i Alexandria præsenterede disse manuskripter for Karl 1. i 1527.

En anden kodeks, dateret fra det 5. århundrede, er Codex Bezae, D-05. I 1581 viste Jean Calvins efterfølger, Theodor Beza, dette manuskript til Cambridge University, hvor det stadig findes. Denne kodeks har både græske og latinske tekster (græske tekster til venstre og latinske til højre), og den indeholder det meste af Evangelierne og Apostlenes Gerninger sammen med nogle få vers fra Johannes' Tredje Brev.

De mest berømte af uncialmanuskripterne er Codex Sinaiticus, Aleph-01 og Codex Vaticanus, B-03.

Codex Sinaiticus, dateret til midten eller sidste del af det 4. århundrede, indeholder kun én af Det Gamle Testaments Bøger, men hele Det Græske Nye Testamente. Det er det eneste fuldstændige uncialmanuskript af Det Nye Testamente i behold.

Denne egyptiske kodeks var skrevet på velin med fire kolonner og 48 linjer på hver side, men der er klare beviser på, at selve teksten er blevet rettet adskillige gange. I 1844

opdagede Konstantin von Tischendorff nogle af dens blade kasserede i en papirkurv i Katarinaklosterets bibliotek ved Sinaibjerg. Han måtte vente helt til 1859, før han havde fået øje på hele Det Nye Testamente. Efter tilladelse overførtes han til Cairo, hvor han foretog en afskrift af det; og i 1862 publicerede han, med den russiske zar Alexander 2.'s bistand, en udgave af manuskriptet med introduktion, kritiske notater og kommentarer. Senere blev det af den russiske stat solgt for 100.000 £ til British Museum, der har det endnu.

Codex Vaticanus må også være fra midten af det 4. århundrede, og i lighed med Aleph er det skrevet på fint velin, med tre kolonner pr. side, hver på 42 linjer. Oprindelig en komplet, græsk bibel, men den har dog for længst mistet afsnit af Det Gamle Testamente og flere store sektioner af Det Nye Testamente. Fra uncialmanuskriptet mangler der Pastoralbrevene, Paulus' brev til Filipperne samt sidste del af Brevet til Hebræerne fra 9, 14 til slutningen.

Forskellige korrektører har bearbejdet dette manuskript, og i det 10. århundrede har nogen overskrevet meget af originalen, antagelig af frygt for at bogstaverne skulle falme. Mærkværdigheder i stavningen tyder på en aleksandrinsk oprindelse, men ingen ved hvordan den havnede i Vatikanets bibliotek i Rom. Biblioteket blev grundlagt i 1448 af pave Nicolaus 5., og dette manuskript er listet i det tidligste katalog, udstedt 1475.

Samuel Tregelles prøvede i 1845 at forhøre sig, men blev i høj grad forhindret af de klerikale opsynsmænd. I 1866 fik Tischendorff tilladelse til at studere det i 44 timer, og ud fra hans notater blev en udgave af dette manuskript - Codex B - produceret i 1867. Dette efterfulgtes i 1868 af en udgave udstedt af de papale myndigheder og bearbejdet af Vercellone og Cazza, hvorefter en fotografisk faksimile i 1889-1890 blev tilgængelig for forskere.

3) Minuskler.

Der er 2.812 af disse manuskripter. De kaldes minuskler, fordi de er skrevet med små bogstaver (kaldet minuskler eller kursiv (latin = løbende hældende, skrivestil)) og ikke som uncialerne med store bogstaver). Denne skrivestil var blevet brugt i århundreder i private dokumenter, men det var først ind i det 9. århundrede, at den blev brugt i litterære sammenhæng.

Med et stadigt voksende behov for Det Nye Testaments Bøger havde denne skrivestil flere fordele, dels ved at være mindre tidskrævende, dels mindre pladskrævende på pergamentet. For identificering er anvendt almindelige numre 1, 2, 3 osv.).

Minusklerne blev skrevet fra det 9. århundrede og fremover; men deres sene datering betyder ikke, at de var mindre troværdige vidner end originalerne. Manuskripter fra det 9. århundrede kan være afskrevet fra andre kopier i det 3. århundrede, som professor Warfield, London 1886 bemærkede: "Det er ikke kun antal år bag et manuskript, der måler dets afstand fra autografen, men antal eksemplarer af kopier."

Disse minuskler omfatter følgende (MS = manuskript, MSS = manuskripter):

- MS1: En kodeks fra det 12. århundrede, indeholdende hele Det Nye Testamente undtagen Johannes' Åbenbaring.
- MS4: En afskrift fra det 12. århundrede af de fire Evangelier.
- MS12: En afskrift fra det 11. århundrede af Evangelierne.
- MS21: En afskrift fra det 10. århundrede, men også af Evangelierne.
- MS43: Et manuskript fra det 11. århundrede i to volumener, det første af Evangelierne og det andet af Apostlenes Gerninger og Epistlerne.
- MS330: Et manuskript fra 1100-tallet af Evangelierne, Apostlenes Gerninger og Epistlerne.
- MS565: Et meget fint manuskript fra det 9. århundrede af Evangelierne, skrevet med guldbogstaver på violet (engelsk purple) velin.

4) Kirkelige lektielister.

Omfatter totalt 2.281 tekster fra så tidligt som det 6. århundrede; Evangelierne og Epistlerne (Evangelioria og Apostoli) bestemt til at skulle læses i de første kristne menigheder. De fleste er skrevet med uncialer, nogle med minuskler; og atter er betegnelsen med numre, men denne gang med præfiks "1" eller med forkortelsen "lekt." (fx 159 eller lekt. 1280).

Disse er vigtige manuskripter, ikke kun fordi nogle af dem er af tidlig dato, men også fordi de blev brugt i forsamlingernes offentlige gudstjenester.

Den største omsorg er givet disse tekster for at bevare deres originale renhed, og vidnesbyrdet fra disse hellige lektier blev på den måde de kristne forsamlings fælles vidnesbyrd. De tiloversblevne lektier, som er blevet eksamineret, viser sig at være overensstemmende i et forbavsende omfang. Den eneste forklaring er, at de blev regnet som Hellige Skrifter.

Klassificering

Et stort antal græske manuskripter er derfor tilgængelige for os, skrevet så tidligt som i det 2. århundrede. Forskere, der har studeret dem, fastholder, at selvom der forekommer afvigende eksempler, har nogle bestemte manuskripter en stor del tilfælles, hvilket tyder på, at de er grupper eller familiære. De hovedsagelige teksttyper (engelsk major) er som følger:

- (i) Den byzantinske også kaldet den traditionelle, majoriteten eller den antiochi-anske tekst.
- (ii) Den alexandrinske eller, som nogle siger, den neutrale tekst.

- (iii) Den vesterlandske tekst.
- (iv) Den caesareanske tekst (fra Caesarea).

Formålet med denne artikel kræver ikke en detaljeret gennemgang af de to sidste teksttyper. Det var B.H. Streeter, der i de fire Evangelier 1924 først gjorde krav på at have fundet den caesareanske tekst. Han troede, at denne var fra Markus-Evangeliet, som Origenes citerede efter 231 e.Kr., det år han kom til Caesarea. Nutidige tekstkritikere betvivler imidlertid, hvorvidt den kan kaldes en umiskendelig teksttype. De antager snarere, at det er en blanding af flere.

Med hensyn til den vesterlandske teksttype, identificeret af B.F. Westcott og F.J. Hort og antaget for at stamme fra Vesteuropa, synes der dog at være bevis for dens eksistens. Den er repræsenteret af Codex Bezae (det 5. århundrede) og i de gamle, latinske og curretoniske/syriske oversættelser (henholdsvis det 3. og 5. århundrede). Den er også citeret af nogle af de tidligste kirkefædre, såsom Irenæus, Tertullian og Cyprianus. Imidlertid er disse teksttyper ofte radikalt forskellige fra hinanden. Den er vildledende ved at antal udelukkelser, ikke kun enkelte vers, men hele afsnit. Dens mest udbredte tendens er dog dens tenderede tilføjelser, enten ved omskrivninger eller indføjelser af tilføjede detaljer. Evangelierne, særlig den sidste del af Lukas-Evangeliet, er afkortede, hvori- mod Apostlenes Gerninger er betydelig længere (omkring 10%). Sir Frederic Kenyon beskrev det som ”en teksttype karakteriseret af meget frie afvigelser fra den sande traditionelle.” Mangel på manuskriptsupport, sammen med en mængde ejendommelige udlægninger, gengiver denne teksttype som i bedste fald tvivlsom og i værste fald helt upålidelig.

Dette efterlader os med to hovedgrupper af teksterne:

- Den byzantinske
- Den alexandrinske.

A. Den byzantinske teksttype.

Denne tekst har fået sit navn, fordi den tidligt blev associeret med den kejserlige hovedstad Konstantinopel, tidligere kaldet Byzantion. Men særligt fordi den blev normgivende for hele den græsktalende kristendom gennem hele den byzantinske periode, 312-1352 e.Kr. (og faktisk også lang tid efter). Forud for byens tronophøjelse til Det Østromerske Riges hovedstad var denne tekst blevet samlet i Antiochia, den romerske provins Syriens hovedstad og centrum for de kristne efter Jerusalems ødelæggelse 70 e.Kr..

Antiochia var også de aramæisk-/syrisktalende kristnes hovedsæde. Missionærer udsendtes til hele det Fjerne Østen og Indien. Den aramæiske bibeltekst, senere i det 4. århundrede kendt som den syriske Peshitta (den Sande Tekst), har været den autoritære bibel i Østens ortodokse kirker indtil den dag i dag. Den er oversat til

engelsk, både Det Gamle og Nye Testamente. Den stemmer nærmest overens med den autoriserede King James Version.

Antiochia var hovedsæde for de kristne i over 300 år (70–398 e.Kr.), da Chrysotom flyttede fra Antiochia til Konstantinopel for at blive byens nye biskop. Men andre kendte kirkefædre, som Basilios af Caesarea, Gregor af Nyssa, Gregor af Nazianzus og Theodoretos af Kyrrhos brugte den byzantinske tekst.

Den byzantinske teksttype har overvældende support fra de græske manuskripter. I de tidlige papyrusskrifter er der et imponerende antal distinktive, byzantinske værker. P4 og P46 fra Chester Beatty Papyri indeholder disse tekster, såvel som P66 fra Bodmer Library collection. Professor H.A. Sturz var i stand til at udfærdige en fortegnelse over byzantinske fortolkninger med tidlig papyrusupport. Dette viser, at tidligere tekstkritikere har kunnet spore den byzantinske tekst helt tilbage til det 2. århundrede.

Blandt uncialmanuskripterne finder man denne tekst i det 5. århundredes Codices Alexandrius (A-02, byzantinsk tekst i Evangelierne), Ephraemi (C-01) samt i praktisk talt alle de efterfølgende. Det er bevist, at omkring 95% af tekster med uncialer har byzantinsk teksttype. Endnu flere af minusklerne har ret til samme krav, da næsten alle disse er byzantinske fortolkninger.

De hellige lektier, hidtil eksamineret, giver samme support til den byzantinske teksttype.

1) Tekster støttet af tidligere oversættelser.

Disse var de tidligere oversættelser af Det Nye Testamente, Skrifter bearbejdet for at hjælpe med spredningen af den kristne tro til alle folk og folkeslag. De tidligst kendte er de, som er nævnt i afsnittet ovenfor om Antiochia.

Det samme gælder for en gotisk oversættelse fra det 4. århundrede, der siges at være oversat af Ufilas, biskop i Antiochia.

2) Tekster bekræftet af de første århundreders kirkefædre.

Kritikere, der fornægter de byzantinske teksters primat og foretrækker at se dem som korrektur af tekster fra det 4. århundrede, refererer ofte til, at ingen af de første kirkefædre før Chrysostomo (347-407 e.Kr.) synes at have omtalt endsige citeret dem. Dette er simpelthen ikke sandt. Omhyggelig, videnskabelig forskning har vist, at Justinus Martyr (100-165 e.Kr.), Irenæus (130-200 e.Kr.), Klemens fra Alexandria (150-213 e.Kr.), Tertullian (160-220 e. Kr.), Hippolytos (170-236 e.Kr.) ja, til og med Origenes (185-254 e.Kr.) citerede gentagne gange fra den byzantinske tekst. Edward Miller optalte, efter at have udarbejdet en fortegnelse over citater af de græske og latinske forfattere, der døde før 400 e.Kr., 2.630 fra den byzantinske tekst, men kun 1.753 fra andre tekster. Yderligere fandt han, ved at eksaminere tredive

vigtige afsnit, 530 vidnesbyrd om den byzantinske tekst (og kun 170 i opponenternes favør).

Dette var hans konklusion: "Den oprindelige dominans af den traditionelle tekst viser sig på listen over de tidligste skriftefædre. Deres udsagn beviser, at i deres skrifter, og således i kirken generelt, havde forvanskning gjort sig gældende allerede i de første århundreder, men at de rene kildevæld som regel blev de fremherskende.

Skriftraditionen blev også fulgt af majoriteten af skriftefædre, der efterfulgte dem. Der forekommer ingen afbrud eller pauser. Vidnerne er uafbrudte.

Det simple faktum i sagen er, at i det 4. århundrede brød den byzantinske tekst igennem som Det Nye Testaments autoritære tekst, og i de næste 12 århundreder (og mere til) havde den en uomtvistelig indflydelse på hele den kristne verden.

3) Det Græske Nye Testamente i bogtryk.

Det Græske Nye Testamente blev første gang trykt 1514, men blev først publiceret i separat udgave 1522, på bestilling af den spanske kardinal Francisco Ximenes, som en del af et seks volumeners polyglot (flersproget værk). I en dedikation til pave Leo 10. skriver han: "Vi står i gæld til deres Hellighed for at have sendt os meget antikke kodeks fra det apostoliske bibliotek, fra både Det Gamle og Nye Testamente, hvilke har været os en stor hjælp." Af følgende græske tekster fremgår det, at det har været den byzantinske tekst (og der er intet tegn på, at Codex Vaticanus er blevet fulgt).

I 1516, da Erasmus, den mest fremtrædende skriftlærde i Europa, publicerede den første udgave af Det Græske Nye Testamente, grundlagde han dette på de repræsentative, byzantinske manuskripter. Yderligere udkom fire udgaver af hans arbejde i 1519, 1522, 1527 og 1535. Andre fulgte snart i hans fodspor. Mest fremragende er Robert Estienne (latiniseret til Stephanus), den franske forlægger og bogtrykker, hvis publicerede tekst praktisk talt var identisk med den af Erasmus.

Der fulgte tre senere udgaver i 1549, 1550 og 1551. Andre udgaver fulgte af Theodor Beza mellem 1565 og 1604. Endvidere udgav Bonaventure og Abraham Elzevier en udgave i 1629. Forordet til Elzeviers' 2. udgave 1633 lyder: "Derfor, her har I en tekst, som er modtaget af alle, i hvilken ingen rettelser eller forvanskninger forekommer." Herfra stammer det nu velkendte navn: "The Received Text" (Den modtagne tekst).

Den byzantinske tekst var den underliggende tekst i alle de store, "engelske, protestantiske bibler", indbefattende og associerede med navne som William Tyndale (1525), Miles Coverdale (1535), John Rogers (1537) og Richard Taverner (1539) såvel som disse kendt som The Great Bible (1539), The Geneva Bibel (1560), The Bishops Bible (1568) og selvfølgelig the Authorized King James Version (1611); og Reina på spansk, Karoli på Ungarsk, Luthers på tysk, Olivetan på fransk, Statenvertaling på hollandsk, Almeida på portugisisk og Diadati på italiensk.

En opsummering af argumenterne til fordel for den byzantinske tekst er som følger:

- 1 Denne teksttype er associeret med byen Antiochia i Syrien. Efter Stefanus' død flygtede mange kristne fra Jerusalem og begyndte at forkynde ORDET til grækerne, som boede dér: "... og de talte også til Grækerne, idet de forkyndte Evangeliet om Herren Jesus." (Ap. 11, 20). En stærk menighed dannedes ved Barnabas' og Paulus' forkyndelse (Ap. 11, 11-26), og herfra startede apostelen hver af sine missionsrejser (Ap. 13, 1-3; 15, 35-36; 18, 22-23 omkring 54 e.Kr.). Andre apostle besøgte stedet, også Peter (Gal. 2, 11-12 omkring 58 e.Kr.). Det varede ikke længe, før Antiochia blev moderkirke for de hedningekristne, og efter Jerusalems ødelæggelse 70 e.Kr. blev den det sande, ubestridte centrum for de kristne. En tekst fra Antiochia var en tekst godkendt og bekræftet af apostlene og de første kristne menigheder.
- 2 Som allerede pointeret fik denne tekst sit navn fra Konstantinopel (Byzantion), hovedstad i Det Østromerske Rige, fordi den hurtigt blev etableret dér som normgivende for den græske tekst. Konstantinopel blev centrum for både den græsktalende verden og den græsktalende kirke, da biskop Damasus 1. (366-384 e.Kr.) i Rom indførte latin som Romerkirkens officielle sprog i messen. Dette har været skelsættende for den romersk-katolske og den græsk-ortodokse kirke indtil den dag i dag. Dette medførte naturligvis, at de græske lærde i Konstantinopel var særligt egnede til at genkende og videregive den autentiske tekst.
- 3 Under det 4. århundrede, da denne tekst blev den fremherskende, blev den græske kirke velsignet med exceptionelle lærde, såsom Methodios (260-312 e.Kr.), Athanasios (295-373 e.Kr.), Hilarius af Poitiers (315-367 e.Kr.), Kyrillos af Jerusalem (315-386 e.Kr.) og Gregor fra Nazianz (330-390 e.Kr.).

Disse mænd, og andre ligesom dem, blev engagerede i at formulere den ortodokse doktrin og stadfæste kanonisering af Det Nye Testamente. De helligede sig også studierne i Skriften; og de havde et fortrin frem for senere kritikere på grund af deres tilgang til mange tidligere og uvurderlige manuskripter, hvilke for længst er gået tabt. Gennembruddet af en fremherskende tekst fra denne periode er af største betydning. Den blev selvsagt anset for den mest ægte, uforfalskede og autoriserede nytestamentelige tekst.
4. Jøderne var udvalgte som beskyttere af de guddommelige åbenbaringer, der var givet dem del i, og i fuldførelsen af det ansvar, der var pålagt dem, bevarede de omhyggeligt Det Gamle Testaments Skrifter uforandrede og i sin helhed (den masoretiske tekst). Som apostelen Paulus udtrykte det: "... de har jo fået Guds Ord betroet." (Rom. 3, 2). Det er berettiget at antage, at Det Nye Testaments Skrifter også blev betroet de kristne menigheder, som vi ser det i Johannes' Åbenbaring, "Hvad du ser, skriv det i en Bog, og send den til de syv Menigheder ..." (Åb. 1, 11), alle indfødte græsktalende.

Den eneste omtale, Rom får i Johannes' Åbenbaring, er: "...dem, som kalder sig selv Apostle, skønt de ikke er det ..." (Åb. 2, 2), "Og Kvinden, du så, er den store By, som har Herredømmet over Jordens Konger." (Åb. 17, 18) samt "Og jeg så Kvinden beru-

set af de helligs Blod, af Jesu Vidners Blod. Og da jeg så hende, blev jeg grebet af stor Forundring.” (Åb. 17, 6).

Spørgsmålet, som naturligt opstår, er: Hvilken teksttype, sagt lige ud, har været anerkendt og foretrukket af de kristne fra de første menigheder? Svaret er: Tekst-typen kendt som den byzantinske tekst.

5. Et faktum er, at omkring 90% af de græske manuskripter repræsenterer den byzan-tinske teksttype. Selvom nogle af disse manuskripter ikke er så gamle, som nogle kritikere kunne have ønsket, er de så mangfoldige, at vi må antage, der må have væ-ret bogstavelig talt hundredvis af ophavsdokumenter, hvoraf mange tilhørte de al-lerførste kristnes tidsperioder. På en måde må dette faktum forklares; og det er overhovedet ikke tilfredsstillende at blive ved med at påstå, at den byzantinske tekst ikke forekom i historien før i det 4. århundrede. Der er overvældende bevis for, at denne tekst hører til meget længere tilbage i tiden. Den blev udbredt, fordi den sandfærdigt og trofast repræsenterede de oprindelige grundtekster.
- 6 Forudseende omsorg er altid blevet udvist mod Guds Sande Ord, fordi de troende behøvede sandheden i dens sande skikkelse (Matt. 24, 35; 1 Pet. 1, 23). Følgelig er ORDET, som blev indblæst af Gud, det samme i dag, som da det blev givet: ”... Græsset visner, Blomsterne falder, men Herrens Ord bliver evindelig.” (1 Pet. 1, 24-25).

Det er utænkeligt, at en forvansket tekst ville kunne bestå uden at blive forkastet af bekendende kristne apologeter fra de allerførste menigheder og 1.500 år frem til Re-formationen. Allerede Det Gamle Testaments forkyndere tordnede: ”Se, derfor kommer jeg over Profeterne, lyder det fra Herren, de, som stjæler mine Ord fra hverandre; ... og I laver om på den levende Guds, Hæskarers Herres, vor Guds Ord.” (Jer. 23, 30 ff.).

Og dog, dette er nøjagtig hvad moderne tekstkritikere vil have os til at tro. ”Lad det blive husket”, skriver Dr. Owen, ”at den almindelige kopi, vi bruger (The Received Text) har været i offentligt eje i mange generationer; lad den da gælde for at være den formodede standard, hvilken bekendelsesmæssigt er den rigtige og tidssvaren-de, og vi skal med Guds hjælp hurtigt se, hvor lidt grund der er til at foregive sådan-ne afvigende oversættelser, som vi nu overraskes af.

- 7 Det er rimeligt at formode, at Gud handlede ens ved tilblivelsen af både Det Gamle og Det Nye Testaments Skrifter. Jesus og hans apostle forkyndte tydeligt, at Skrif-terne, hvert ord og bogstav, skulle bevares uforandrede, som de var på Moses’ tid, 1.500 år f.Kr., og til Jorden forgår (Matt. 5, 18; Joh. 10, 35).

Ved afslutningen af Johannes’ Åbenbaring lyder befalingen: ”For enhver, som hører de profetiske Ord i denne Bog, vidner jeg: ”Hvis nogen lægger noget til dette, skal Gud lægge på ham de Plager, som der er skrevet om i denne Bog. Og hvis nogen tager noget bort fra denne profetiske Bogs Ord, skal Gud fratage ham hans del i Livets Træ og den Hellige Stad, som der er skrevet om i denne Bog.” Han, som vidner om dette, siger: ”Ja,

Jeg kommer snart!” – Amen. Kom, Herre Jesus! Herren Jesu Nåde være med alle!” (Åb. 22, 18-21).

Denne Bogs Ord blev givet til de syv græske menigheder, som nævnes i Åb. 1, 11. Og den dag i dag, snart 2.000 år efter, kan vi istemme med apostelen Peters’ citat fra Es. 40, 6, ”... Alt Kød til hobe er Græs, al dets Ynde som Markens Blomst;” og ”Græsset tørres, Blomsten visner, men vor Guds Ord bliver evindelig.” (Es. 40, 8; 1 Pet. 1, 25).

B. Den alexandrinske teksttype.

Dette er en meget lille gruppe af manuskripter. Ejendommeligheder i stavemåden viser, at de er associerede med Alexandria i Egypten; og ikke uventet, for denne type af tekster forekommer de mellem de tidlige, egyptiske papyrusser (fx P46, P47). De er dog hovedsageligt repræsenteret af Codex Sinaiticus (eller Codex Aleph) og Codex Vaticanus (eller Codex B). Disse tekster er fra Alexandria, særligt af Origenes (185-254 e.Kr.) og Kyrillos (380-444 e.Kr.).

Flere omstændigheder bør man være opmærksom på i denne sammenhæng:

1. Denne teksttype stammer fra Alexandria i Egypten. Der forekommer ingen steder i Det Nye Testaments Skrifter, som peger på, at der nogensinde var apostolisk nærværelse i de områder, men kirkehistorien viser, at mange notoriske vranglærere levede og lærte dér, indbefattet gnostikere som Basilides, Isidor og Valentius. Ethvert produkt fra disse kanter må betragtes med nogen mistro.
2. Der er klare beviser for, at rettelser og omplacering af ord har fundet sted. B.H. Streeter (A Study of Origenes, Rev. London 1924) påtaler, at forfatteren kan have været en egyptisk biskop ved navn Hesychios. Det betyder, at selvom store anstrengelser er blevet gjort for at hævde dens gyldighed, kan denne teksttype ikke gøre krav på absolut ufejlbarlighed.
3. De to store repræsentanter for denne teksttype, Codex Aleph (Sinaiticus) og Codex B (Vaticanus) er af udtalt dårlig kvalitet. Da Codex Aleph blev eksamineret af Dr. F.H.A. Scrivener (Ancient Manuscripts, Cambridge 1875), blev den beskrevet som ”groft skrevet” og ”fuld af grove oversættelsesblundere”, såsom at ”udelukke hele linjer af den oprindelige tekst”. Codex B taler også om ”mindre fejlagtig”, dog viste den sig at være ”tilbøjelig til fejltolkninger” med ”fejl af den mest påtagelige karakter”.
4. Disse vigtige manuskripter, i den henseende at de tillægges større betydning end berettiget, viser deres forvanskninger ved at modsige sig selv bogstavelig talt tusindvis af steder (3.000 gange i Evangelierne alene).
5. Teksterne Aleph (Sinaiticus) og B (Vaticanus) afviger fra denne majoritet af de græske manuskripter. Ikke nok med, at de er henvist til en meget lille gruppe af manu-

skripter, men det er estimeret, at der er ca. 6.000 forskelle mellem de alexandrinske og byzantinske tekster.

6. Det er sandt, at der mangler meget af teksten i B (Vaticanus), men betragter man deres alder (i midten og sidste del af det 4. århundrede), er disse to uncialmanuskripter i bemærkelsesværdig fin stand. Eftersom de fleste korrekte manuskripter fra denne periode gik tabt på grund af flittig brug, må det formodes, at disse blev forkastede som mangelfulde og derfor ikke var i brug i de samtidige, kristne menigheder.
7. Som støtte for denne konklusion er det faktum, at i virkeligheden blev der kun lavet få afskrifter af dem. Som Dr. Gordon Clark fastslår: "Hvis et eller to dusin manuskripter har en ophavsmand, betyder det, at et dusin eller to kopister anså ham for at være tro over for autograferne. Men hvis et manuskript ikke har mange efterkommere, som det er tilfældet med B's aner, må man mistænke, at også de samtidige skriftlærde betvivlede dets værdi. Antagelig vidste de ortodokse kristne, at B var "korrupt" (hyppigt engelsk udtryk), (Cordon H. Clark, Textual Criticism (Jefferson MD, 1986)).

Kritikere attakerer den byzantinske tekst

I forrige århundrede udarbejdede to Cambridge-skolastikere, B.F. Westcott og F.J.A. Hort, en radikal, ny teori om Det Nye Testaments tidlige transskription i græsktalende kredse. De argumenterede for, at den bedste tekst var den alexandrinske (som de kaldte den "neutrale tekst"), repræsenteret af Aleph og B. Eftersom disse to manuskripter fandtes en anelse tidligere end andre, påstod de, at deres fælles aner var tæt på de inspirerede autografer.

Selvom absolut renhed ikke kunne tilskrives denne tekst, var man beredt på at sige: "Det er vores overbevisning at,

- 1) Aleph og B bør anerkendes som den Sande Tekst, indtil stærke modbeviser forefindes,
- 2) ingen fortolkning af Aleph og B helt betryggende kan afvises, selvom det til tider er berettiget kun at placere dem som alternativt grundlag, i særdeleshed hvor de ikke har nogen support fra kirkefædrenes oversættelser. (B.F. Westcott and F.J.A. Hort, Introduction to the New Testament in the original Greek. New York, 1882).

Den byzantinske tekst, (også kaldet den "syriske tekst", selvom det navn, måske med rette, tilkommer Peshitta-Bibelen), indeholdt, hvad kirkefædrene mente var, "sammenflettede tolkninger", dvs. en kombination af tidligere oversættelser, som, man antog, stammede fra en udgave tilkommet i to reviderede stadier, i nærheden af Antiochia i det 4. århundrede. Indrømmende, at dette kun er en hypotese, fremturede de med synspunktet, at "tiltagende uenighed og forvirring af de græske tekster førte til en autoriseret revision i Antiochia" og senere til en "autoriseret anden omskrivning". Hele processen var fuldbgyrdet omkring 350 e.Kr., og de kom med et bud på, at Lucia af Antiochia (martyr 312) kunne have været indblandet i den først korrigerede udgave.

Denne teori, eller snarere hypotese, har alvorlige skavanker. Selvom kritikere og forskellige bibeludgaver refererer til ”de ældste og bedste manuskripter”, er denne frase helt igennem vildledende, fordi den ældste, i denne specielle debat, i virkeligheden er ”den værste”. Med hensyn til de ”sammensatte oversættelser” har aldrig noget overbevisende materiale, for denne påstand, kunnet tilvejebringes. (Selv efter 28 års studier kunne Westcott og Hort kun frembringe otte eksemplarer).

Hvordan det nu end forholder sig, er lange gennemlæsninger ikke i sig selv bevis på, at en sammenblanding med den senere tekst har fundet sted. Professor Sturtz har vist, at nogle af disse oversættelser har støtte fra tidligere papyruser (de længere oversættelser af Joh. 10, 19 og 31 er fx understøttet af P66 (Sturtz, s. 84).

Dette fører til konklusionen, at fejlen ligger i den alexandrinske tekst. Den er anklaget for at have afkortet den byzantinske tekst. Men hvad så med den såkaldte ”Lucianske Recension”? Der er intet bevis for, at den overhovedet har fundet sted.

Westcott og Hort satte sig for at præparere en omskrevet, græsk tekst. Nu forholder det sig således, at de også var medlemmer af komitéen, udnævnt af the Convocation of Canterbury i 1880, til at forberede en revideret udgave af the English Bible. Selvom deres græske tekst endnu ikke var publiceret, fik korrekturlæserne tilgang til et prøveeksemplar. Og da the New Testament of the Revised Version udkom, var det med det samme åbenbart, at Westcotts’ og Horts’ græske tekst ikke kun havde haft stor indflydelse på komitéen, men også var blevet fulgt i den reviderede version af Det Engelske Nye Testamente.

Denne Westcott/Hort tekst var forløberen til, hvad der i dag er kendt som the Nestle/Aland (United Bible Societies) tekst, der har tilranet sig den byzantinske og traditionelle teksts mere end femten århundreders plads og har dermed lagt grunden til praktisk talt alle moderne oversættelser. Den Nye Internationale Version påstår fx i sit forord, at den følger en eklektisk (sammensat fra forskellige kilder) tekst, men fortsætter imidlertid herefter med at informere læserne om, at ”hvor de eksisterende manuskripter er forskellige, har oversætterne valgt deres oversættelse i overensstemmelse med de accepterede principper for nytestamentlig bibelkritik”! (Vedtagelsen af fundamentale, mangelfulde principper har betydet, at den resulterende tekst er meget lig den tekst, som blev udgivet i 1881 af Westcott og Hort.

The Authorised Version

Under Reformationen og den puritanske periode udkom et antal protestantiske oversættelser, alle baserede på de samme autentiske tekster og oversat i overensstemmelse med gyldige principper.

I 1611 blev the Authorised Version publiceret, og den var destineret til at overgå alle sine rivaler. Som de engelske oversættelser, og oversættelse i samme æra på andre sprog, brugtes den, af forsynet bevarede, hebraiske masoretiske tekst og den græske modtagede (received) tekst (fra den byzantinske majoritetsgruppe). Oversættere, berettiget kendt for deres guds frygt og akademiske kundskaber, udførte deres arbejde med stor omhyggelighed. Re-

sultatet blev, at de frembragte den mest trofaste og akkurate oversættelse, endnu uovertruffen i sin majestætiske stil, enkelthed og styrke. Sådan er denne oversættelses egenverdi, at den er blevet kaldt "the most excellent book in our language".

Moderne oversættelser kommer og går, hvilket vi er taknemmelige for. Denne udgave bevarer sin anseelse, selv over for konkurrenter som the New King James Version.

The Authorised Version, afprøvet gennem århundreder og elsket af Guds folk, er en sand og nobel udgave, og den forbliver den bedste, engelske oversættelse af Guds Ord i Ånd og Sandhed.